

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรมศึกษาชุมชนบ้านคิมด อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษารวบรวมข้อมูล หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ
2. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
3. สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลไทรน้อย
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

1.1 ความหมาย แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ

มีคำศัพท์ในภาษาอังกฤษ 2 คำ คือ “Administration” ซึ่งนิยามแปลเป็นไทยว่า “การบริหาร” จะหมายถึงการใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพ และคำว่า “Management” ซึ่งนิยามแปลเป็นไทยว่า “การจัดการ” หมายถึงการกำหนดแนวทางหรือนโยบาย การสั่งงาน การอำนวยความสะดวก และการตรวจสอบ ให้ผู้ปฏิบัติสามารถดำเนินงานให้ได้ตามเป้าหมายที่ต้องการ ในทางปฏิบัติเราสามารถหาคำสองคำทดแทนกันได้ แต่ทั้งสองคำก็มีความแตกต่างในการใช้งานในระดับที่มีนัยสำคัญ โดยการบริหารจะใช้กับการบริหารงานระดับสูงที่ให้ความสำคัญกับการวางแผนและการกำหนดนโยบาย หรือครอบคลุมการดำเนินงานในระดับกว้าง โดยเฉพาะการดำเนินงานของทางราชการ หรือสาธารณะตลอดจนการบริหารงานส่วนกลางและธุรกิจ ขณะที่การจัดการจะให้ความสนใจกับการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย และใช้งานทั่วไปในระดับองค์กร เช่น การจัดการทางการเงิน การจัดการทางการตลาด เป็นต้น (มัลลิกา ต้นสอน. 2544 : 10)

กูติก (ทวิชา ชรินทร์. 2541 : 62. ; อ้างอิงจาก Gulick. 1958. **Administration Management.** p. 98) ให้ความหมายการบริหาร ว่าหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างรวมกัน ดังนั้นการบริหารจะต้องเกี่ยวข้องกับ

1. บุคคลตั้งแต่ 2 คน ขึ้นไป
2. ร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่าง
3. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างร่วมกัน

ธงชัย วงษ์ชัยสุวรรณ (2540 : 4) ได้สรุปองค์ประกอบที่สำคัญของเป้าหมายขององค์กร หรือการจัดการดังนี้

1. การทำงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้สำเร็จโดยลำพังคนเดียว ไม่ใช่การบริหาร หรือการจัดการ เกิดขึ้นในบริบทของกลุ่ม โดยอย่างน้อยที่สุดกลุ่มนั้นจะต้องมีสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป
2. กลุ่มบุคคลดังกล่าว จะต้องมีความหมาย หรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน และผู้จัดการจะมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้แนวทางในการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม
3. การจัดการเป็นงานด้านสมอง ใช้ความคิดปฏิกิริยา และการตัดสินใจเพื่อสร้างเงื่อนไขและรักษาไว้ซึ่งเงื่อนไขสำหรับการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

การจัดการ หมายถึง กระบวนการทำงานของนักบริหาร เพื่อให้งานต่าง ๆ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยอาศัยบุคคลอื่นเป็นผู้ทำ (การจัดการ 2545ค : ออนไลน์.)

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ทำให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยใช้การวางแผน การจัดองค์กรและการมอบหมายงาน การใช้ทักษะความเป็นผู้นำ และการสร้างแรงจูงใจ ตลอดจนการติดตามและการควบคุมงาน (การจัดการ 2545ง : ออนไลน์.)

การจัดการ (Management) หมายถึง ขบวนการที่ทำให้งานกิจกรรมต่างๆ สำเร็จลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลด้วยคนและทรัพยากรขององค์กร ซึ่งตามความหมายนี้ องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการจัดการ ได้แก่ กระบวนการ (Process) ประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) กระบวนการในความหมายของการจัดการนี้หมายถึงหน้าที่ต่างๆ ด้านการจัดการ ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์กร การโน้มน้าองค์กร และการควบคุม (การจัดการ 2545ก : ออนไลน์.)

การจัดการ คือ กระบวนการที่ดำเนินการองค์กรและการจัดการ (Organization and Management) เรียกย่อ ๆ ว่า O&M เป็นภารกิจที่มีความสำคัญมาก เพราะเป้าหมายของการจัดองค์กรและการจัดการก็คือเพื่อให้้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือ ประหยัดเวลา ทรัพยากร แรงงาน และได้ผลผลิตสูง ตามขั้นตอนต่างๆ ตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (การจัดการ 2545จ : ออนไลน์.)

การจัดการ (Management) หรืออาจจะเรียกว่า การบริหาร หรือ การบริหารจัดการ หมายถึง ชุดของหน้าที่ต่าง ๆ ที่กำหนดทิศทางในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมี

ประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างเฉลียวฉลาด และคุ้มค่า ส่วนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) หมายถึงการตัดสินใจอย่างถูกต้อง และมีการปฏิบัติการได้สำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้น ผลสำเร็จของการจัดการต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กันไป (การจัดการ, 2545ข : ออนไลน์.)

กล่าวโดยสรุป การบริหารเป็นการดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยใช้ทรัพยากรทางการบริหารต่าง ๆ ได้แก่ คน เงิน วัสดุ การจัดการ เป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ

1.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการ (Management) เป็นกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย

1.2.1 การวางแผน (Planning) เป็นหน้าที่ทางการจัดการหน้าที่แรก ที่เกี่ยวข้องกับ การกำหนดทิศทาง (Direction) ภารกิจ (Mission) เป้าหมาย (Goals) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ขององค์การ ตลอดจนกรอบความคิด (Framework) แนวทาง และวิธีการปฏิบัติ (Procedure) เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผลสำเร็จตามที่ต้องการ

1.2.2 การจัดองค์การ (Organizing) เป็นงานที่ให้ความสำคัญกับ การจัดทำโครงสร้างองค์การ (Organization structure) และกำหนดระบบงาน (Work System) บทบาท (Role) อำนาจหน้าที่ (Authority) ความรับผิดชอบ (Responsibility) และหน้าที่ (Duty) ของบุคลากร เพื่อให้ปฏิบัติงานให้เป็นระบบและสอดคล้องกันภายในหน่วยงาน ซึ่งจะทำให้องค์กรสามารถดำเนินงานสู่เป้าหมายร่วมกันราบรื่น และใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

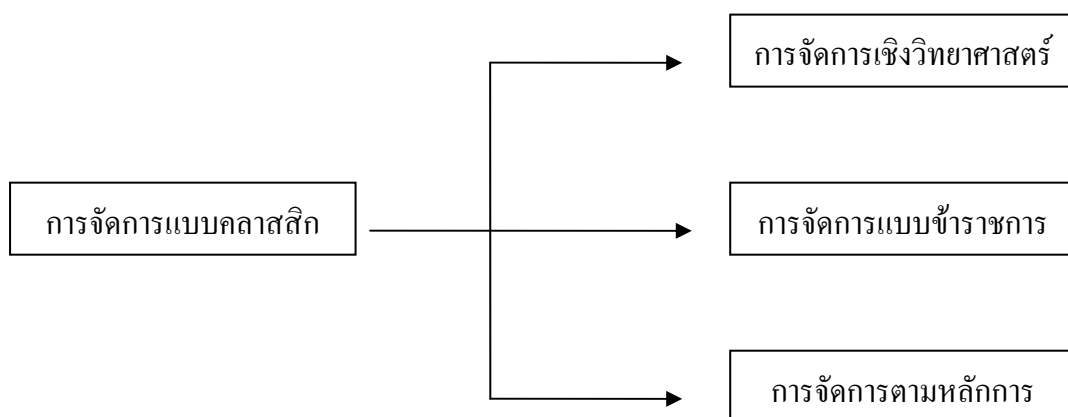
1.2.3 การนำ (Leading) เป็นการใช้อิทธิพล และความสำคัญระหว่างผู้นำและผู้ตาม ในการชี้เป้าหมาย ชักจูง กระตุ้น และเปลี่ยนแปลงผู้ติดตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาให้ปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถด้วยความเต็มใจ ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์การอย่างเต็มที่

1.2.4 การควบคุม (Controlling) เป็นกระบวนการในการกำหนดเกณฑ์ และมาตรฐาน ขั้นตอน การติดตาม ตรวจสอบ ประเมิน และแก้ไขให้การดำเนินงานสามารถบรรลุเป้าหมาย หรือปรับปรุงแผน และการดำเนินงานให้สอดคล้องกับข้อจำกัดของเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมจริง

จากแนวคิดการจัดการ สรุปว่า เป็นกระบวนการนำทรัพยากรการบริหารมาใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามขั้นตอนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การจัดองค์การ การนำ และ การควบคุม

1.3 การจัดการแบบคลาสสิก (Classical Approaches to Management)

ทฤษฎีการจัดการแบบคลาสสิก เป็นการเริ่มต้น ในสมัยที่นักวิชาการ ให้ความสนใจ ศึกษาเทคนิค และวิธีการต่างๆ ทางธุรกิจ โดยมีแนวคิดที่สำคัญ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 การจัดการแบบคลาสสิก

ที่มา : มัลลิกา ต้นสอน. 2544 : 28

จากภาพประกอบ 2 อธิบายรายละเอียดของหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

1. การจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ (Scientific management) เป็นการศึกษากระบวนการทำงาน โดยใช้หลักเหตุผล และหลักทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงานของบุคคลากรในองค์กร โดยมีนักทฤษฎี เช่น Frederic W. Taylor, Frank and Lillian Gilbreth, Henry L. Gantt ซึ่งแนวคิดที่สำคัญของแต่ละคน ดังนี้

เฟรดเดอริก ดับเบิลยู เทเลอร์ Frederic W. Taylor (มัลลิกา ต้นสอน. 2544 : 28 – 29) เป็นวิศวกร และผู้จัดการโรงงาน ซึ่งเป็นบิดาของการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ เช่น การนำหลักวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ในการจัดการและพัฒนาคนงานให้ใช้ความสามารถในการทำงานได้มากที่สุด โดยสร้างผลิตภัณฑ์และกำไรให้แก่องค์กร ตลอดจนการนำหลักการจ่ายค่าแรงงานตามปริมาณของงานมาใช้เพื่อจูงใจให้พนักงานได้ปฏิบัติงานอย่างเต็มที่ ซึ่งเหมาะกับการทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

Frank and Lillian Gilbreth (มัลลิกา ต้นสอน. 2544 : 29) ศึกษาเวลาการเคลื่อนไหว (Time and motion study) โดยออกแบบการทำงานและระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ เช่นการ

ค้นหาวิธีที่ดีที่สุดในการทำงานและประยุกต์หลักการจัดการเชิงวิทยาศาสตร์ โดยนำความเข้าใจ ลักษณะทางกายภาพบุคลิกภาพ และความต้องการของบุคคลในการออกแบบงาน

Henry L. Gantt (มัลติกา ต้นสอน. 2544 : 29 – 30) ศึกษาระยะเวลาต้นทุนในการทำงาน Gantt พัฒนาวิธีการอธิบาย และควบคุมแผนงานขององค์กร โดยใช้แผนภูมิ (Gantt chart) และเวลา เพื่อวางแผนและควบคุมโครงการให้เป็นตามระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งแผนภูมิของ Gantt ได้รับความนิยม ในอุตสาหกรรมและแผนงานวิจัย ที่นำมาใช้ในงานต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน

2. การจัดการแบบราชการ (Bureaucratic management)

Max Weber (มัลติกา ต้นสอน. 2544 : 30) นักทฤษฎีสังคมชาวเยอรมันได้พัฒนาระบบ โครงสร้างของอำนาจหน้าที่ภายในองค์กร และกำหนดกิจกรรมต่างๆ ภายในองค์กรตาม ความสัมพันธ์ของอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ โดย Weber ในองค์กรมีการแบ่งงานกันทำตาม ความถนัด และความชำนาญ กระจายงานออกไปตามหน่วยงานย่อยและจัดแบ่งงานให้รับผิดชอบใน ส่วนที่เขามีความชำนาญ โดยองค์กรต้องมีระบบการบังคับบัญชาที่ชัดเจน มีกฎเกณฑ์และระเบียบ ข้อบังคับในด้านต่าง ๆ ที่พนักงานทุกคนยึดถือและปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยต้องปฏิบัติอย่างเท่าเทียม กันโดยพนักงานในแต่ละระดับจะถูกคัดเลือกโดยพิจารณาคุณสมบัติความรู้และความสามารถโดยไม่ คำนึงถึงความสัมพันธ์ส่วนบุคคล โดยผู้บริหารมีอาชีพ เพื่อปฏิบัติงานให้กับองค์กร เพื่อสร้าง ผลงานซึ่งสัมพันธ์กับผลตอบแทนและความก้าวหน้าในอาชีพด้วย

3. การจัดการตามหลักการบริหาร (Administrative Management)

Henri Fayol (มัลติกา ต้นสอน. 2544 : 30 - 32) วิศวกรที่เป็นนักบริหารอุตสาหกรรมชาว ฝรั่งเศส มีหลักการบริหารอย่างเป็นรูปธรรม โดยเน้นจัดกิจกรรมการบริหาร Fayol เน้นการวางแผน จัดกิจกรรม การสั่งงาน การประสานงาน และการควบคุม รวมทั้งการใช้เทคนิคเชิงปริมาณในการ แก้ไขปัญหาการผลิตโดยมีหลักการจัดการ 14 ข้อ (Principles of management) ได้แก่

3.1 การแบ่งงานกันทำ (Division of work)

3.2 การยอมรับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and responsibility)

3.3 การมีระเบียบวินัย (Discipline)

3.4 การมีเอกภาพในการสั่งงาน (Unity of command)

3.5 เอกภาพของทิศทาง (Unity of direction)

3.6 ประโยชน์ส่วนรวมต้องมาก่อนประโยชน์ส่วนตัว (Subordination of individual to the general interest)

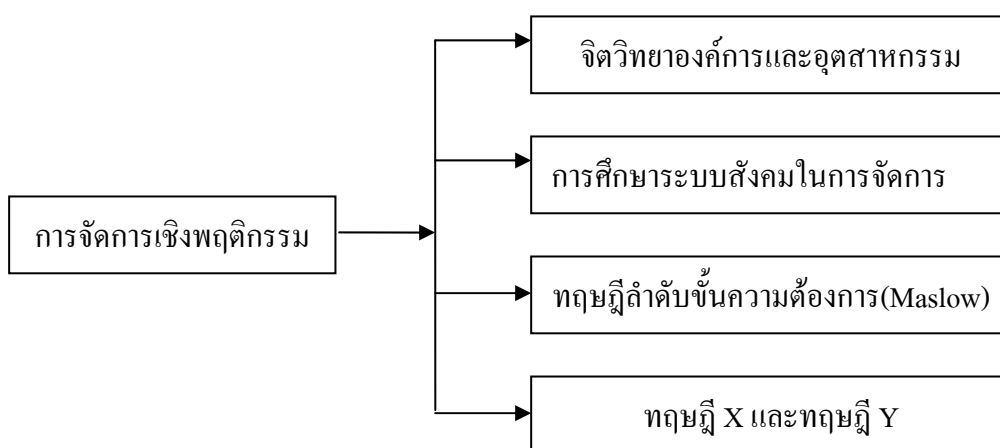
3.7 มีวิธีการให้ผลตอบแทนที่ยุติธรรม (Remuneration and method)

3.8 การรวบอำนาจการตัดสินใจ (Centralization)

- 3.9 การจัดสายงานแบบเป็นขั้น (Scalar chain)
- 3.10 ความมีระเบียบเรียบร้อย (Order)
- 3.11 ความเท่าเทียมกันและเป็นธรรมในการบริหาร (Equity)
- 3.12 ความมั่นคงในการทำงาน (Stability of tenure)
- 3.13 การมีความคิดริเริ่ม (Initiative)
- 3.14 ความสามัคคีและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียว (Esprit de corps)

1.4 การจัดการเชิงพฤติกรรม (Behavioral approaches to management)

เป็นทฤษฎีที่ศึกษาการแสดงพฤติกรรมและการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มคน และองค์กร เพื่อให้ผู้บริหารสามารถพยากรณ์ ดำเนินการ และแก้ไขพฤติกรรมของผู้ใต้บังคับบัญชาให้เป็นไปตามที่ต้องการและก่อให้เกิดประโยชน์แก่องค์กรอย่างสูงสุด โดยมีแนวคิดที่สำคัญในการจัดการ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 การจัดการเชิงพฤติกรรม

ที่มา : มัลลิกา ต้นสอน. 2544 : 33

จากภาพประกอบ 3 อธิบายรายละเอียดของหัวข้อต่างๆ ได้ดังนี้

1. จิตวิทยาองค์กรและอุตสาหกรรม (Industrial and organization psychology)

Huge Munsterberg (มัลลิกา ต้นสอน. 2544 : 33) บิดาของจิตวิทยาอุตสาหกรรม ได้ให้ความสนใจศึกษาพฤติกรรมของบุคคลในสถานประกอบการ เพื่อหาทางเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยา ในการคัดเลือกบุคคลให้เหมาะสมกับงานและ

ศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในองค์กร เพื่อชักจูงและควบคุมให้บุคคลแสดงผลงานตามที่ต้องการ เช่น การคัดเลือก จัดสรรงาน ฝึกอบรม จูงใจ ซึ่งจิตวิทยาขององค์กรและอุตสาหกรรมเป็นพื้นฐานในการศึกษาการบริหารธุรกิจ เช่น พฤติกรรมของผู้บริโภคในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าและบริการ

2. การศึกษาระบบสังคมในการจัดการ (Social system approach to management)

ศึกษาหลักการที่เกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ของบุคคลในระบบสังคม เช่น การตัดสินใจ ความเป็นผู้นำกลุ่มอำนาจ การยอมรับในอำนาจหน้าที่ เพื่อใช้บริหารงาน โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ให้เกิดประโยชน์สูงสุด และจากการศึกษา Hawthorne ซึ่งได้ศึกษาถึงปัจจัยทางกายภาพ ที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของคน แต่ได้ผลสรุปว่า การปฏิบัติงานและการดำรงชีวิตในสังคมที่บุคคลไม่ใช่เครื่องจักรซึ่งเรายังเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีอิทธิพลต่อการแสดงออกและการบริหาร โดยผู้บริหารต้องทำหน้าที่การจัดการในระบบสังคม ดังนั้นความสำเร็จในการบริหาร จะต้องสอดคล้องกับข้อจำกัดของระบบสังคม

3. ทฤษฎีลำดับความต้องการ (Hierarchy of needs theory)

Abraham Maslow ชาวอเมริกัน ได้ศึกษาการจูงใจของมนุษย์ (Human motivation) ว่ามีความต้องการ (Needs) อย่างต่อเนื่อง และไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการสิ่งหนึ่งได้รับการตอบสนองแล้วก็จะลดแรงจูงใจที่มีต่อพฤติกรรมนั้นลง และมนุษย์จะเกิดความต้องการอื่นขึ้นมาใหม่อีกจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปหาสูง ตามลำดับขั้นความสำคัญ มาสโลว์ได้จัดลำดับความต้องการ ของมนุษย์เป็น 5 ระดับ ดังนี้

3.1 ความต้องการทางร่างกาย (Physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐาน เพื่อการอยู่รอดของมนุษย์ เช่น อาหาร น้ำดื่ม เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค

3.2 ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย (Security needs) เมื่อความต้องการทางร่างกายได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปคือ ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย เช่น ความปลอดภัยจากภัยอันตรายต่าง ๆ ความปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ ความมั่นคงในอาชีพ

3.3 ความต้องการทางสังคมและความรัก (Social and love needs) เมื่อความต้องการทางร่างกาย และความมั่นคงปลอดภัยได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปคือความต้องการทางสังคม และความรัก ได้แก่ ความต้องการที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกในองค์กรหรือสังคม ความต้องการให้สังคมยอมรับในความสำเร็จของตน ต้องการมิตรภาพ ต้องการได้รับความรักจากบุคคลอื่น

3.4 ความต้องการการยกย่อง (Esteem needs) เมื่อความต้องการทางสังคม และความรักได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการขั้นต่อไปคือ ความต้องการการยกย่อง ได้แก่ ความต้องการให้

มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความรู้ความสามารถ ได้รับการสรรเสริญ มีเกียรติ มีชื่อเสียงในสังคม

3.5 ความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต (Self – actualization needs) ความต้องการนี้ เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ หลังจากที่ได้รับ การตอบสนองความต้องการในขั้นต่างๆ แล้ว เป็นความต้องการที่จะพยายามให้เกิดความสำเร็จในทุกด้านตามความรู้สึกนึกคิดของตน

จากทฤษฎีลำดับความต้องการของ Maslow มนุษย์มีความต้องการ (Needs) อย่างต่อเนื่องและไม่มีที่สิ้นสุด เมื่อความต้องการสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้รับการตอบสนอง จะเกิดความต้องการอื่นมาใหม่อีก ซึ่งความต้องการดังกล่าวจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้นจากต่ำไปสูง ตามลำดับความสำคัญ 5 ระดับคือ 1) ความต้องการทางร่างกาย 2) ความต้องการความมั่นคงปลอดภัย 3) ความต้องการทางสังคมและความรัก 4) ความต้องการการยกย่อง และ 5) ความต้องการความสำเร็จสมหวังในชีวิต

4. ทฤษฎี X ทฤษฎี Y (Theory X and Theory Y)

Douglas McGregor (มัลลิกา ดันสอน. 2544: 35) นักวิชาการที่เคยเป็นผู้บริหารระดับสูงชาวอเมริกัน ได้เสนอสมมติฐานในการมองพนักงานของผู้บริหารออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่

ทฤษฎี X เชื่อว่าบุคคล จะไม่มีความทะเยอทะยาน ไม่ชอบทำงาน มักหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบ ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และต้องได้รับการควบคุมอย่างใกล้ชิด กล่าวคือจะต้องใช้ระบบบังคับจึงจะทำงาน

ทฤษฎี Y เชื่อว่าบุคคลจะมีความทะเยอทะยาน มีจุดมุ่งหมายในชีวิตที่ชัดเจน มีทัศนคติที่ดีต่องาน ต้องการความรับผิดชอบ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองสูง โดยไม่ต้องใช้ระบบบังคับ ให้ทำเพียงแต่แนะนำบ้างเล็กน้อยเท่านั้น

จากการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ กล่าวได้ว่า การบริหารจัดการเป็นการใช้ศาสตร์และศิลป์ ในกระบวนการจัดการขององค์กร ในการใช้ทรัพยากร ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดและบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ โดยต้องใช้หลักในการวางแผน การจัดองค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ การประสานงานและการควบคุม นอกจากนี้ยังต้องคำนึงถึงความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้ร่วมงานด้วย

2. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของการท่องเที่ยว มีผู้ให้ความหมายการท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

ศูนย์ประสานงานส่งเสริมการท่องเที่ยวเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2544 : 3) กล่าวว่า การท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่ (กรมส่งเสริมการเกษตรกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2544 : 3)

องค์การสหประชาชาติในคราวประชุม ว่าด้วยการเดินทาง และท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเจตนาใจที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานการณ์ที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และ 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

จากความหมายของการท่องเที่ยวดังกล่าว สรุปว่า การท่องเที่ยว หมายถึง กิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่กระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจการงานประจำโดยเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง ไม่คำนึงว่าระยะทางใกล้หรือไกล และมีการค้างแรมหรือไม่ และเกี่ยวข้องกันถึงกิจกรรมที่มีเจตนาใจที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ ได้แก่ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานการณ์ที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมชม และ 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทาง

2.2 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่งเมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่นๆ จากการศึกษาความสำคัญของการท่องเที่ยว พบว่าการท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อประเทศในด้านต่างๆ ดังนี้

2.2.1 ความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศ

2.2.1.1 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ

2.2.1.2 ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ

2.2.1.3 ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน

2.2.1.4 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้

2.2.1.5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น

2.2.1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต

2.2.2 ความสำคัญต่อสังคมของประเทศ

2.2.2.1 ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น

2.2.2.2 ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น

2.2.2.3 ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม

2.2.2.4 ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา

2.2.2.5 ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นฐานของชุมชนท้องถิ่น

2.2.2.6 ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็น

สินค้าที่ระลึกจำหน่าย

2.2.2.7 ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

นอกจากนี้ สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2546 : 78) ได้กล่าวว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญ ดังนี้

1. การท่องเที่ยวเป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนเป็นการช่วยผ่อนคลายความเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้าและความเครียดทำให้สุขภาพทางกายและจิตใจสดชื่นดีขึ้น พร้อมทั้งจะกลับไปเผชิญกับภารกิจต่างๆ และการดำรงชีวิตที่จำใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ประสบการณ์ความแปลกใหม่ตลอดเวลาการเดินทาง ช่วยเพิ่มพูนประสบการณ์ชีวิตในด้านต่างๆ และเข้าใจสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่ไปเยือนดีขึ้น ซึ่งเท่ากับเป็นการเพิ่มจิตสำนึกที่มีต่อสิ่งแวดล้อม

3. หากการจัดการแหล่งท่องเที่ยวมีระบบที่ดี จะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบได้ ซึ่งเรื่องนี้ในอดีตไม่ได้สนใจกันมากนัก จนกระทั่งกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับโลกได้เข้ามามีบทบาทในประเทศไทย หลายฝ่ายเริ่มมองเห็นคุณค่าของการท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้นตามลำดับ

4. การท่องเที่ยวเป็นกลไกธรรมชาติที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายดีขึ้น และนำไปสู่ความเข้าใจและมีมิตรภาพที่ดีต่อกัน

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้การไหลเวียนของเศรษฐกิจและการจ้างงานทั้งในระดับท้องถิ่นภูมิภาคและประเทศโดยรวม

จากความสำคัญของการท่องเที่ยวดังกล่าว สรุปว่า การท่องเที่ยวมีความสำคัญ ดังนี้

1. เปิดโอกาสให้มีการศึกษาเรียนรู้ประสบการณ์ความแปลกใหม่

2. เป็นการใช้เวลาว่างของมนุษย์เพื่อแสวงหาความสุขและความเพลิดเพลิน

3. เป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวและบริเวณโดยรอบ

4. ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น

5. เปิดโอกาสให้มีการเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละฝ่ายก่อให้เกิดรายได้การไหลเวียนของเศรษฐกิจและการจ้างงาน

2.3 จุดมุ่งหมายของการท่องเที่ยว

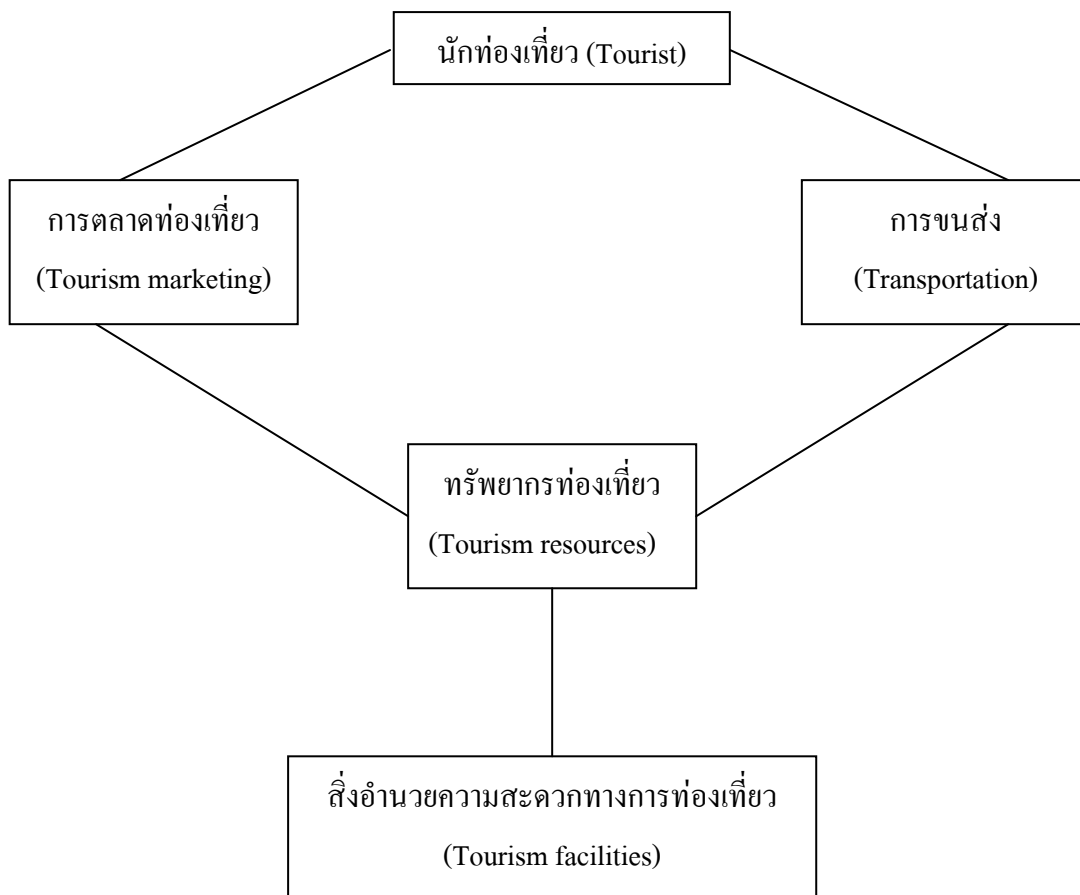
องค์การสหประชาชาติในคราวประชุม ว่าด้วยการเดินทาง และท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ. 2506 ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวต้องมีไว้เพื่อการประกอบอาชีพ และไปอยู่ประจำ แต่เป็นไปเพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่าง ดังนี้

- 2.3.1 เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
- 2.3.2 เพื่อวัฒนธรรม หรือศาสนา
- 2.3.3 เพื่อการศึกษา
- 2.3.4 เพื่อการกีฬาและบันเทิง
- 2.3.5 เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
- 2.3.6 เพื่องานอดิเรก
- 2.3.7 เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร
- 2.3.8 เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
- 2.3.9 เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

กล่าวโดยสรุปการท่องเที่ยวนั้นมีจุดมุ่งหมายเพื่อพักผ่อนในวันหยุด เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา เพื่อการศึกษา เพื่อกีฬาและบันเทิง เป็นงานอดิเรก เยี่ยมเยือนญาติมิตร วัตถุประสงค์ทางธุรกิจ เข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา และเพื่อเที่ยวชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ

2.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่สัมพันธ์กัน ดังนี้

ภาพประกอบ 4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านฝั่มด. 2542 : 12

จากภาพประกอบ 4 การท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. นักท่องเที่ยว (Tourist) นักท่องเที่ยวถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว เนื่องจากหากไม่มีนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท ดังนี้

1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International visitor) หมายถึงบุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย

1.2 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน (International tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

1.3 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน (International excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งโดยมิได้ค้างคืน

1.4 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่แห่งหนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งไม่ใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา

1.5 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักปัจจุบัน แต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

1.6 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน (Domestic excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ได้พักค้างคืนนอกที่พำนักปัจจุบัน

จากการแบ่งประเภทของนักท่องเที่ยว สรุปว่า นักท่องเที่ยวแบ่งได้เป็น 6 ประเภท ได้แก่ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน นักท่องเที่ยวภายในประเทศ นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน และ นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน

2. การตลาดท่องเที่ยว (Tourism marketing) การตลาดท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อการเพิ่มหรือลดจำนวนนักท่องเที่ยว เนื่องจากการที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่หรือประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น จะต้องพึ่งพาการตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งตามความหมาย การตลาดท่องเที่ยว หมายถึง ความพยายามที่จะทำให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวนั้น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี ได้แก่

2.1 การให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

2.2 การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

3. การขนส่ง (Transportation) การขนส่งนับว่ามีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นสิ่งเชื่อมโยงระหว่างองค์ประกอบการท่องเที่ยวให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว กล่าวคือ ก่อให้เกิดการเคลื่อนที่จากจุดเริ่มต้นไปสู่จุดหมายปลายทางในกระบวนการในการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวอาศัยอยู่จนถึงจุดหมายปลายทางที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวโดยอาศัยพาหนะต่างๆ ตามความเหมาะสม เช่น รถยนต์ รถถีบ เลื่อน เรือ เครื่องบิน ฯลฯ กล่าวคือเมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ก็ต้องมีบริการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยว นั้น ซึ่งการขนส่ง หมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่าง ๆ จากภูมิลำเนา ไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการ และกลับสู่ภูมิลำเนา การขนส่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

3.1 การขนส่งทางรถยนต์

3.2 การขนส่งทางรถไฟ

3.3 การขนส่งทางเรือ

3.4 การขนส่งทางเครื่องบิน

4. ทรัพยากรท่องเที่ยว (Tourism resources) การท่องเที่ยว นอกจากจะต้องอาศัยองค์ประกอบด้าน นักท่องเที่ยว ตลาดท่องเที่ยว และการขนส่งแล้ว ทรัพยากรการท่องเที่ยวซึ่งหมายถึง เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว และเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือน หรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

4.1 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยว ที่มีความงดงามตามธรรมชาติ สามารถดึงดูดคนให้ไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น ภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะแก่ง เป็นต้น

4.2 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ตามความประสงค์ หรือประโยชน์ของมนุษย์เอง ทั้งที่เป็นมรดกในอดีต และได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

4.3 ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมา ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือน หรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น

สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

5. สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว (Tourism facilities) เป็นสรรพสิ่งทีรองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบาย และปลอดภัย โดยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

5.1 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ แบ่งเป็น 2 อย่าง ได้แก่

5.1.1 การอำนวยความสะดวกในการเข้า และออกประเทศ เป็นการอำนวยความสะดวกในการผ่านเข้า และออกประเทศของนักท่องเที่ยว ได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนถ่าย กระเป๋าเดินทาง การตรวจตราหนังสือเดินทาง การตรวจค้นสิ่งของติดตัว การต่อวีซ่า เป็นต้น

5.1.2 การให้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ความสะดวกสบาย ในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ การให้บริการ 5 ประเภท คือ 1) บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว 2) บริการที่พักแรม 3) บริการอาหารและบันเทิง 4) บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ 5) บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

5.2 สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยทางอ้อม เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีนักท่องเที่ยว รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้ แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้ ประกอบด้วย 3 อย่าง ดังนี้

5.2.1 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชน ได้รับความสะดวกสบาย ในความเป็นอยู่ และส่งผลประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสุขภาพ การศึกษา และการสาธารณสุข เป็นต้น

5.2.2 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่ รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สิน และการเดินทางแก่ประชาชน และนักท่องเที่ยวด้วยการ ป้องกัน และปราบปรามอาชญากรรม และความเดือดร้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่นการ โจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ การก่อความไม่สงบ และความปลอดภัยจากบริการบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

5.2.3 สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เสริมหรือ สนับสนุนเพิ่มความสะดวกสบาย แก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ การบริการเสริมความงาม และการบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น

6. รูปแบบการท่องเที่ยว

6.1 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural based tourism)

6.1.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

6.1.2 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทางทะเล (Marine ecotourism)

6.1.3 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)

6.1.4 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism)

6.1.5 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological tourism)

6.2 รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม (Cultural based tourism)

6.2.1 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical tourism)

6.2.2 การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและ ประเพณี (Cultural and traditional tourism)

6.2.3 การท่องเที่ยวชมวิถีชีวิตในชนบท (Rural and village tourism)

6.3 รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ (Special interest tourism)

6.3.1 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health tourism)

6.3.2 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-meditation tourism)

6.3.3 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports tourism)

6.3.4 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure travel)

6.3.5 การท่องเที่ยวแบบโฮมสเตย์ (Homestay and farmstay tourism)

6.3.6 การท่องเที่ยวพำนักระยะยาว (Longstay)

6.3.7 การท่องเที่ยวแบบให้รางวัล (Incentive travel)

กล่าวโดยสรุปการท่องเที่ยวแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ ได้แก่ การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม และ การท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ในที่นี้จะนำเสนอรายละเอียดเฉพาะ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งเป็นหนึ่งในรูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ดังนี้

2.5 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro-tourism/ agrotourism)

เป็นการท่องเที่ยวอีกรูปแบบหนึ่งที่ได้ทั้งความเพลิดเพลินและความรู้ นำกลับไปประยุกต์ใช้หรือประกอบอาชีพได้ เหนืออื่นใดนี้คือการได้หวนกลับไปค้นหา เรียนรู้ เข้าใจ ภาครัฐมีใจกับอาชีพเกษตรกรรม รากฐานของแผ่นดินไทย ที่เปี่ยมไปด้วยคุณค่าภายใต้แนวคิดปรัชญา องค์ความรู้ ภูมิปัญญาของบรรพบุรุษเกษตรกรไทย ได้สัมผัสกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวชนบท ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี รูปแบบกิจกรรม และการประกอบอาชีพ

ทางการเกษตรที่หลากหลาย ทั้งวิถีดั้งเดิมจนถึงการใช้เทคโนโลยีขั้นสูง ท่ามกลางทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงาม บริหารจัดการโดยเกษตรกรหรือชุมชน ความประทับใจที่เกิดจากการได้ชม ชิม ซื้ผลิตภัณฑ์ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ก่อเกิดความรู้ ทักษะ และประสบการณ์แก่ผู้มาท่องเที่ยว ทั้งยังส่งผลให้เกิดรายได้แก่ชุมชน จากการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร ผลิตภัณฑ์แปรรูป ค่าตอบแทนจากการให้บริการแก่นักท่องเที่ยว

2.5.1 ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการศึกษาความหมายของ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร พบว่า มีผู้ให้ความหมายไว้ ดังนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์ และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ สถานที่ราชการ ตลอดจน สถาบัน การศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยี การผลิตทางการเกษตร ที่ทันสมัย เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในกิจกรรม ทาง การเกษตรในลักษณะต่างๆ ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่นั้น (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ. 2544 : 5)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จ และเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้ ได้ประสบการณ์ใหม่ บนพื้นฐานความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2545ค : ออนไลน์.)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การท่องเที่ยวที่มุ่งเน้นทางการเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมของชาวชนบท โดยเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน และตัวเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตร จะเป็นการอนุรักษ์ควบคู่ไปกับการท่องเที่ยวเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อชุมชน และผลกระทบต่อสภาพสิ่งแวดล้อม(การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2545ก : ออนไลน์.)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผล ไร่นา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร (การท่องเที่ยวเชิงเกษตร. 2545ข : ออนไลน์.)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวในการดำเนินกิจกรรมและการท่องเที่ยวในด้านเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ความรู้ ได้

ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม เรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของพืชผล ไร่ นา และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้านการเกษตรและวิถีการดำรงชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และเป็นการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดการเรียนรู้มาทำให้เกิดประโยชน์ก่อให้เกิดรายได้ต่อชุมชน

2.5.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เป็นกิจกรรมหนึ่งที่ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้เห็นความสำคัญและจัดให้มีการพัฒนาขึ้นเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ในจังหวัดภูเก็ตมีหลายแห่งด้วยกัน แต่ที่ได้รับการพัฒนาและมีการจัดการที่เป็นรูปแบบสมบูรณ์ คือ ที่ชุมชนบ้านเกาะมะพร้าว อ.เมือง ทางเกษตรจังหวัดได้เข้าไปร่วมพัฒนาและแนะนำการจัดการให้ ที่เกาะมะพร้าวจะเป็นแหล่งผลิตอาหารทะเล มีการสาธิตการเลี้ยงสัตว์น้ำในกระชัง ได้แก่ การเลี้ยงกุ้งมังกร ปลา หอยแมลงภู่ ปู และปลาสวยงาม การตกปลาในกระชัง นั่งเรือชมนกดูลิงตามป่าชายเลน รับประทานอาหารกลางวัน ณ ศูนย์อาหารบนกระชัง ส่วนบนเกาะมีการสาธิตกีฬาพื้นบ้าน สาธิตการกรีดยางพารา แล้วนำชมสวนผลไม้ สวนมะพร้าว พร้อมทั้งมีกิจกรรมอื่น ๆ เช่นการขี่รถจักรยานเสือภูเขา พักผ่อน เล่นน้ำทะเล นอกจากนี้มีบ้านพักหรือ เต็นท์ให้เช่าค้างคืนด้วย

2.5.3 ประวัติของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเริ่มต้นจากการคิดค้นนำเอาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศมาจัดกิจกรรมและจัดรูปแบบทางการท่องเที่ยว เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความสนใจและอยากเดินทางไปท่องเที่ยวเพื่อขยายเส้นทางทางการท่องเที่ยว และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นผู้ประกอบการนั้นของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) โดยได้ คิดค้นนำเอาทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศมาจัดกิจกรรม จัดรูปแบบการท่องเที่ยว เชิญชวนนักท่องเที่ยวเดินทางไปเที่ยว เพื่อขยายเส้นทางทางการท่องเที่ยวและกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นผู้ประกอบการ กิจกรรมการเกษตรไทย หรือ Amazing agricultural heritage อันเป็นกิจกรรมหนึ่งของ ททท.ที่น่าสนใจ ประกอบด้วยกิจกรรมย่อย : การทำนา การทำสวนไม้ตัดดอก การทำสวนผลไม้ การทำสวนครัวสวนผัก การทำสวนสมุนไพร การทำนา การทำฟาร์มปศุสัตว์ งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่างๆ แยกประเภททรัพยากรจัดกิจกรรม 9 กิจกรรม และได้นำมาเผยแพร่เป็น Amazing Thailand จนประสบความสำเร็จเมื่อสองปีก่อนนั้น ความสำเร็จนี้ ททท. ยังถือแนวเดิมจัดกิจกรรมแต่เพิ่มคุณค่าและคุณภาพ (Value added) ในแต่ละกิจกรรม เสริมเส้นทางทางการท่องเที่ยวให้เป็นกิจกรรมที่ยั่งยืน กิจกรรมหนึ่งใน Amazing Thailand ก็คือการเกษตรไทย หรือ Amazing agricultural heritage ซึ่งแบ่งเป็นกิจกรรมย่อย ๆ ได้แก่

2.5.3.1 การทำนา (Rice cultivation) การทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำ ตม การทำนาขั้นบันได พิพิธภัณฑข้าว ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่าง ๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย เป็นต้น

2.5.3.2 การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting flowers) การทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกขาย ทุกชนิด เช่น สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่ทานตะวัน

2.5.3.3 การทำสวนผลไม้ (Horticulture) การทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมทั้งการทำวนเกษตร การทำเกษตรแผนใหม่ การทำสวนผสม รวมถึงการทำสวนยางพารา สวนไข่ สวนปาล์มน้ำมัน

2.5.3.4 การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) การปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น

2.5.3.5 การทำสวนสมุนไพร (Herbs) การปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริมพืชผักสวนครัวข้างบ้าน เพื่อใช้เป็นเครื่องคั้น เพื่อใช้เป็นเครื่องสำอาง และเพื่อใช้ในการแพทย์แผนไทย

2.5.3.6 การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal farming) การเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด อาทิ การเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลา การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม หอยตะโกรม ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่น ฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนงูของสภากาชาดไทยด้วย

2.5.3.7 งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ (Festival) การจัดงานเพื่อส่งเสริมการขาย ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกซุก อาทิ มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ เทศกาลลำไย เทศกาลกินปลา เป็นต้น

2.5.4 องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

โดยทั่วไปแล้วการท่องเที่ยวเชิงเกษตรจะมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ ดังนี้

2.5.4.1 ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางการเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิตทางการเกษตร ซึ่งรวมทั้งทรัพยากรที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ พื้นที่ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ป่า เป็นต้น และทรัพยากรด้านการจัดการ เช่น เกษตรกร องค์กรท้องถิ่น ความรู้ทางการเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ ตลอดจนเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆ

2.5.4.2 ตลาดนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็น 2 กลุ่มหลักๆ คือ หนึ่ง ประชาชนและเกษตรกรทั่วไปที่มีความสนใจด้านการเกษตร เพื่อศึกษาหาความรู้เป็นแนวทางประกอบอาชีพ หรือเพื่อพัฒนาอาชีพการเกษตรของตนเอง และ สอง คือกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเฉพาะด้าน

สนใจในการท่องเที่ยวธรรมชาติและกิจกรรมการเกษตรต่างๆ อยากเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่และการประกอบอาชีพของเกษตรกร

2.5.4.3 การบริการการท่องเที่ยว หมายถึง การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เช่น การให้ข้อมูลหรือความรู้เกี่ยวกับ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม การจัดจำหน่ายพืชผลและผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ การให้บริการนำเที่ยว หรือด้านที่พักแก่นักท่องเที่ยว (home stay / farm stay) เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ 1) ทรัพยากรท่องเที่ยวทางการเกษตร ได้แก่ ดิน น้ำ พื้นที่ พันธุ์สัตว์ องค์กรท้องถิ่น ความรู้ทางการเกษตร เครื่องมือเครื่องใช้ 2) ตลาดนักท่องเที่ยว ได้แก่ ประชาชนและเกษตรกรที่สนใจหาความรู้ด้านเกษตรเพื่อพัฒนาอาชีพ และ กลุ่มนักท่องเที่ยวที่สนใจในการท่องเที่ยวธรรมชาติและกิจกรรมการเกษตร เรียนรู้วิถีชีวิตของเกษตรกร และ 3) การบริการการท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกในการบริการแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อมูล การบริการนำเที่ยว และที่พัก

2.5.5 ข้อดีของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

ข้อดีของการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะก่อให้เกิดผลดีทั้งในแง่เศรษฐกิจและสังคมของประเทศในหลายๆ ด้าน ได้แก่

2.5.5.1 ด้านรายได้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรทำให้เกษตรกรมีรายได้จากการให้บริการการท่องเที่ยวและการจัดจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรต่างๆ ให้กับนักท่องเที่ยว เป็นการช่วยกระจายรายได้สู่ชุมชนและท้องถิ่นระดับรากหญ้า ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศ และยังช่วยสร้างกระแสการไหลเวียนของเงินตราภายในประเทศอีกด้วย เมื่อเกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว นอกเหนือจากการประกอบอาชีพหลักคือเกษตรกรรมแล้ว ย่อมจะส่งผลดีต่อชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรเอง อีกทั้งยังเป็นการช่วยยกระดับและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของเกษตรกรให้ดีขึ้น นับว่าเป็นขบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนและ ท้องถิ่นได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นอาจถือได้ว่าเป็นแหล่งรายได้เสริมที่สำคัญของเกษตรกรในยามที่ผลผลิตจากภาคการเกษตรตกต่ำในบางปีได้อีกด้วย

2.5.5.2 ด้านความภาคภูมิใจและหวงแหนในอาชีพดั้งเดิม การท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยให้เกิดความภาคภูมิใจและหวงแหนในอาชีพดั้งเดิมของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรและลูกหลานรู้สึกความภาคภูมิใจในอาชีพ การเกษตรของตนเอง จากเดิมที่อาชีพเกษตรกรรมไม่ได้รับความสนใจจากลูกหลานเนื่องจากเป็นอาชีพที่ต้องทำงานหนัก เหนื่อยและมีรายได้น้อย เทียบไม่ได้กับอาชีพนอกภาคการเกษตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพในภาคอุตสาหกรรมและการบริการ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรยังช่วยอนุรักษ์และรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ดี

งามเอาไว้ อีกทั้งยังเป็นการช่วยสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของคนไทยไว้ให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของประเทศสืบต่อไป

2.5.5.3 การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น โครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในบางพื้นที่จะมีการจัดตั้งองค์กรท้องถิ่น ซึ่งจะเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่นของตนเอง ทำให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชนและร่วมกันในการบริหารงานภายในท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการช่วยส่งเสริมพัฒนา กลุ่มเกษตรกรและทรัพยากรบุคคลในท้องถิ่น ให้มีการเรียนรู้และทำงานร่วมกันในด้านต่างๆ

2.5.5.4 การเรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร การท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้โอกาสนักท่องเที่ยวได้สัมผัสได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกรอย่างใกล้ชิด มีโอกาสได้เห็นความงดงามตามธรรมชาติ ความเขียวชอุ่มของเรือกสวนไร่นา และความอุดมสมบูรณ์ของพืชพรรณธัญญาหารของเมืองไทย ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเมืองไทยเรานั้นเป็นแหล่งผลิตอาหารและผลไม้ที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลกก็ว่าได้ นักท่องเที่ยวจะได้รับความเพลิดเพลินและ การพักผ่อนหย่อนใจกับกิจกรรมการเกษตรต่างๆและยังได้เรียนรู้และซึมซับภูมิปัญญาท้องถิ่นของพี่น้องเกษตรกรชาวไทย ที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่างๆผสมผสานกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพบุรุษได้อย่างลงตัวและไม่แพ้ชาติใดในโลก

2.5.5.5 ส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน การท่องเที่ยวเชิงเกษตรช่วยก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ระหว่างนักท่องเที่ยว (คนต่างถิ่น) กับเกษตรกร (คนท้องถิ่น) ได้เป็นอย่างดีในการเรียนรู้ และแลกเปลี่ยน ความรู้ ความคิดเห็น ทักษะและประสบการณ์ต่างๆระหว่างกัน และยังช่วยลดช่องว่างระหว่างคนเมืองกับคนชนบท ได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังเป็นการช่วยปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับนักท่องเที่ยวให้มีความเข้าใจในอาชีพเกษตรกรรม ได้พบเห็น ได้เข้าใจ ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนความยากลำบากของเกษตรกรในการประกอบอาชีพและการดำรงชีพ

2.5.5.6 การเพิ่มจำนวนแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังช่วยส่งเสริมและขยายแหล่งท่องเที่ยวในเมืองไทยให้มีมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้คนไทยได้รู้จักแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ และหันกลับมาเที่ยวภายในประเทศกันมากขึ้น ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นอาจถือได้ว่าเป็นการสร้างทางเลือกใหม่ในการท่องเที่ยว และยังสอดคล้อง กับกระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันที่ให้ความสนใจและนิยมการเดินทางท่องเที่ยว ตามแหล่งธรรมชาติกันมากขึ้น

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีข้อดี ในด้านต่างๆ ได้แก่ รายได้ ความภาคภูมิใจและหวงแหนในอาชีพดั้งเดิม การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น การได้เรียนรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร ส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกัน และเป็นการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว

จะเห็นได้ว่าการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นการท่องเที่ยวทางเลือกอีกรูปแบบหนึ่งที่นักท่องเที่ยวนอกจากจะได้รับความรู้ ความเพลิดเพลินและประสบการณ์โดยตรงจากเกษตรกรแล้วยังได้สัมผัสและเรียนรู้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่นและเทคโนโลยีทางการเกษตรต่างๆ อีกทั้งยังเป็นการช่วยกระจายรายได้โดยตรงสู่เกษตรกร เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้เป็นอย่างดี และที่สำคัญการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นยังช่วยให้คนไทยหันกลับมาเที่ยวเมืองไทยให้มากขึ้นในมุมมองที่ไม่เคยเห็นหรือสัมผัสมาก่อนกับอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย

2.6 การพิจารณาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การศึกษาในการพิจารณาความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทางเกษตร ในการดำเนินการจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่

- 2.6.1 ทำเลที่ตั้ง
- 2.6.2 เส้นทางคมนาคม
- 2.6.3 บริเวณที่พักผ่อน
- 2.6.4 ป้ายบอกทาง
- 2.6.5 ระบบสาธารณูปโภค
- 2.6.6 ร้านอาหารและร้านขายของ
- 2.6.7 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- 2.6.8 กิจกรรมที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยว
- 2.6.9 สถานที่พักหรือโฮมสเตย์
- 2.6.10 ความปลอดภัย

กล่าวโดยสรุปความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรพิจารณาจาก ทำเลที่ตั้ง เส้นทางคมนาคม บริเวณที่พักผ่อน ป้ายบอกทาง ระบบสาธารณูปโภค

2.7 ความสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน

- 2.7.1 เพื่อให้ใช้วิถีชีวิตการประกอบอาชีพของเกษตรกรเป็นจุดขายของการท่องเที่ยว
- 2.7.2 เพื่อให้การใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 2.7.3 เพื่อรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงอยู่อย่างยั่งยืน
- 2.7.4 เพื่อป้องกันผลกระทบต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

- 2.7.5 เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น

กล่าวโดยสรุปการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตการประกอบอาชีพของเกษตรกร เป็นการใช้ทรัพยากรที่เป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ รักษา

ทรัพยากรการท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน ป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นกับทรัพยากรการท่องเที่ยวในเชิงเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนเป็นแหล่งเรียนรู้แก่นักท่องเที่ยวตามวิถีชีวิตของชุมชนและท้องถิ่น

3. สภาพทั่วไปของชุมชนตำบลไทรน้อย

ตำบลไทรน้อย เป็นตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตการปกครองของอำเภอบางบาล มีเนื้อที่ทั้งหมด 8.28 ตร.กม. หรือประมาณ 5,175 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำเจ้าพระยา และคลองบางบาลไหลผ่าน มีจำนวนหมู่บ้านทั้งสิ้น 10 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ 1 บ้านทางหลวง หมู่ 2 บ้านกุ่ม หมู่ 3 บ้านกุ่ม หมู่ 4 บ้านกระเดื่อง หมู่ 5 บ้านมอญ หมู่ 7 บ้านฝิมด หมู่ 8 บ้านฝิมด หมู่ 9 บ้านฝิมด หมู่ 10 บ้านสาวหม้าย มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 2,141 คน เป็นชาย 1,042 คน เป็นหญิง 1,099 คน ประชาชนมีอาชีพหลักคือ ทำนา รองลงมาประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ มีสถานที่สำคัญได้แก่ วัดหลวงพ่อใหญ่ วัดปราสาททอง และวัดเก้าห้อง

ตำบลไทรน้อยมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ของอำเภอบางบาล ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลบ้านกุ่ม

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลวัดยม

ทิศตะวันออก ติดต่อกับตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา

ทิศตะวันตก ติดต่อกับตำบลบางบาล

เส้นทางคมนาคม เพื่อเดินทางเข้าสู่ตำบลไทรน้อย เดินทางโดยรถยนต์จะสะดวกที่สุดห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 70 กิโลเมตร การเดินทางสามารถมาโดยใช้เส้นทางพหลโยธินเข้าสู่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผ่านสะพานปรีดีพนมยงค์ ผ่านหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏ วิทยาลัยพยาบาลพระนครศรีอยุธยา ข้ามสะพานวัดกษัตราธิราช ถึงแยกไฟแดงเลี้ยงขวา จากนั้นเลี้ยวซ้ายเข้าอำเภอบางบาล ผ่านที่ว่าการอำเภอบางบาล เลี้ยวขวาเข้าตำบลวัดยม เข้าสู่เขตตำบล ถ้ามารถโดยสารปทุมธานี-นครสวรรค์ เมื่อถึงทางสี่แยกเลี้ยวเข้าจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตรงไปอีกประมาณ 1 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายและจะผ่านที่ว่าการอำเภอบางบาล เลี้ยวขวาเข้าตำบลวัดยม เข้าสู่เขตตำบลไทรน้อย ระยะทางจากที่ว่าการอำเภอบางบาล ถึงศูนย์ท่องเที่ยวเชิงเกษตรประมาณ 4 กิโลเมตร

บริบทของชุมชนบ้านฝิมด

ผลการศึกษาบริบทของชุมชนบ้านฝิมดครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาใน 5 หัวข้อ ได้แก่ บริบทด้านกายภาพ บริบทด้านเศรษฐกิจ บริบทด้านสังคม และ บริบทด้านสิ่งแวดล้อม ดังนี้

3.1 บริบทด้านกายภาพ

สภาพทางภูมิศาสตร์ บ้านฝิมคเป็นชุมชนหนึ่งของอำเภอบางบาล ตั้งอยู่หมู่ที่ 7 อำเภอ บางบาล (ตำบลไทรน้อยปัจจุบัน) จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีสภาพภูมิประเทศพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มาก ฤดูน้ำหลากจะท่วมทุกปีโดยเฉพาะบริเวณสองฝั่งของคลองบางบาลซึ่งแต่เดิมเป็นแม่น้ำ เจ้าพระยาเก่าที่เปลี่ยนทางเดินและตื้นเขินจนมีสภาพเป็นคลองเรียกว่า คลองบางบาล แต่เดิม การคมนาคมส่วนใหญ่ใช้ทางเรือ ปัจจุบันใช้ทางรถยนต์ ซึ่งในช่วงฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมจึงยังคง ใช้ทางเรือควบคู่ไปกับทางถนน และแต่ละบ้านยังมีเรือไว้ใช้ในการคมนาคมเมื่อน้ำท่วม

ลักษณะภูมิประเทศ เนื่องจากเป็นพื้นที่ส่วนหนึ่งของอำเภอบางบาลจึงมีลักษณะภูมิ ประเทศเช่นเดียวกัน คือ เป็นพื้นที่เป็นที่ลุ่ม ไม่มีภูเขาและป่าไม้ มีคลองบางบาลไหลผ่าน จึง เหมาะแก่การประกอบอาชีพทางการเกษตร

ลักษณะภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุม มี 3 ฤดู คือ

3.1.1 ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม – มิถุนายน อากาศจะร้อนมากเฉลี่ย 34 องศาเซลเซียส ในช่วงเดือนมีนาคม – พฤษภาคม ระวังนี้อาจเกิดปัญหาขาดแคลนน้ำ เนื่องจาก อยู่ในภาวะฝนทิ้งช่วง

3.1.2 ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม ฝนจะตกหนักในช่วงเดือนกันยายน – ตุลาคม ระวังนี้อาจเกิดภาวะน้ำท่วม

3.1.3 ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ อากาศจะหนาวมาก ในช่วงเดือนธันวาคม – มกราคม ระวังนี้อาจเกิดภัยหนาวได้แต่ไม่รุนแรงนัก

3.2 บริบทด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนบ้านฝิมคมีสภาพทางเศรษฐกิจ คือ ส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตร ทำสวน ปลูกพืชผัก สวนครัว พืชล้มลุก ปลูกไม้ยืนต้นไม่ได้เนื่องจากฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมทุกปี ระดับน้ำสูงที่ปลูกได้ ได้แก่ มะกอก มะดัน เนื่องจากทนน้ำท่วม โดยส่วนใหญ่จะมีรายได้จากการเกษตร การประกอบ อาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน และอาชีพรองลงมา คือ การทำ อีฐ ทำรูปหอม ทำก้านรูปเลี้ยงสัตว์ การทำประมง และทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม

3.3 บริบทด้านสังคม มีสภาพทางสังคม ดังนี้

3.3.1 การปกครอง ชุมชนบ้านฝิมคเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในการปกครองส่วนภูมิภาค ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องถิ่น แบ่งเขตการปกครอง เนื่องจากบ้านฝิมคเป็นส่วนหนึ่งของ ตำบลบางบาลจึงอยู่เป็นส่วนหนึ่งของเทศบาลตำบลบางบาล

3.3.2 การคมนาคม มีถนนติดต่อระหว่างหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และจังหวัด โดย เป็นถนนลูกรัง คอนกรีต และลาดยาง

3.3.3 การศึกษา อำเภอบางบาลมีจัดการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขั้นพื้นฐาน เขต 2 รวม 26 แห่ง

3.3.4 ด้านศาสนา ประชากรทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ วัดอยู่ห่างจากหมู่บ้าน 1 กิโลเมตร ประเพณีของหมู่บ้าน ทำบุญ เรียกว่า การทำบุญหน้าบ้านและการทำบุญหลังบ้าน สืบทอดมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน วันพระชาวบ้านจะมีการทำบุญไล่ตามลำดับหมู่บ้านเวียนมาจนครบในวันวิสาขบูชา

3.3.5 ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ บวชนาค ขึ้นปีใหม่ ประเพณีลอยกระทง ประเพณีกวนข้าวทิพย์ ตักบาตรเทโว เทศน์มหาชาติ และการอนุรักษ์ด้านดนตรีไทย

3.3.6 การสาธารณสุข มีโรงพยาบาลของรัฐขนาด 30 เตียง 1 แห่ง สาธารณสุขอำเภอ 1 แห่ง สถานีอนามัยประจำตำบลของกระทรวงสาธารณสุข 15 แห่ง คลินิกของเอกชน 2 แห่ง

3.3.7 การสาธารณสุขโลก มีที่ทำกาไปรษณีย์โทรเลข 1 แห่ง สำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 1 แห่ง มีระบบไฟฟ้าครอบคลุมหมู่บ้าน และมีระบบประปาหมู่บ้าน

3.3.8 การจัดตั้งศูนย์การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการจัดตั้งศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.4 บริบทด้านสิ่งแวดล้อม

ชุมชนบ้านฝิมด เป็นส่วนหนึ่งของตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล โดยตำบลไทรน้อยได้แบ่งเขตการปกครองเป็น 10 หมู่บ้าน และอยู่ในเขตเทศบาลตำบลบางบาล มีวัดจำนวน 5 วัด หมู่ที่ 1 บ้านทางหลวง หมู่ที่ 2 บ้านกุ่ม หมู่ที่ 3 บ้านหัวแ่ง หมู่ที่ 4 บ้านกระเดื่อง หมู่ที่ 5 บ้านมอญ หมู่ที่ 6 บ้านมอญ หมู่ที่ 7 บ้านฝิมด หมู่ที่ 8 บ้านฝิมด หมู่ที่ 9 บ้านฝิมด และหมู่ที่ 10 บ้านสาวหม้าย ตำบลไทรน้อยมีโรงเรียนประถมศึกษาจำนวน 3 แห่ง และสถานีอนามัยจำนวน 1 แห่ง เป็นชุมชนเกษตรกรรม มีสภาพแวดล้อมของชุมชนประกอบด้วยไร่นา สวนผลไม้ และ สวนสมุนไพร

3.5 บริบทด้านทุนทางสังคม

มีทุนทางสังคมที่ส่งเสริมและสนับสนุนต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของชุมชนบ้านฝิมด ดังนี้

3.5.1 กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไทยน้อย มีสถานที่ตั้งอยู่ที่ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไทรน้อย เลขที่ 48 หมู่ที่ 7 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โทรศัพท์ 0-3524-4834

3.5.1.1 ประวัติการก่อตั้ง

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรไทรน้อย (ทรงสเปน) ได้เริ่มจัดตั้งเมื่อวันที่ 25 สิงหาคม 2525 โดยการนำของเกษตรอำเภอบางบาล มีสมาชิกเริ่มก่อตั้งครั้งแรก จำนวน 15 คน มีคณะกรรมการจำนวน 15 คน

3.5.1.2 กิจกรรมที่ดำเนินการได้แก่ การแปรรูปและการถนอมอาหาร การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตรเพื่อการบริโภค – อุปโภค และจำหน่าย การบรรจุหีบห่อ การถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในการแปรรูป การถนอมอาหารและการบรรจุหีบห่อ โดยมีการทำงานกับหน่วยงานราชการในโอกาสต่าง ๆ และได้จัดตั้งกองทุนเงินออมเฉลิมพระเกียรติ เมื่อปี พ.ศ. 2536

3.5.1.3 รางวัลที่ได้รับ ได้แก่

3.5.1.3.1 ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2535

3.5.1.3.2 ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรที่มีผลงานดีเด่นระดับจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2536

3.5.1.3.3 ได้รับรางวัลชนะเลิศในการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นระดับภาคกลางของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคกลาง พ.ศ.2536

3.5.1.3.4 ได้รับรางวัลชนะเลิศผลิตภัณฑ์จากกล้วย (กล้วยฉาบ) ในงานศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ครั้งที่ 11 พ.ศ.2538

3.5.1.3.5 ได้รับรางวัลที่ 2 ในการประกวดอาหารใส่มัน (เมล็ดขนุนจากมันเทศ) ในงานวันเกษตรของอำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ.2538

3.5.1.3.6 ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดผลงานสถาบันเกษตรกรดีเด่น พ.ศ. 2542

3.5.1.3.7 ได้รับรางวัลชมเชยในการประกวดกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรดีเด่นระดับภาคกลางของสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคกลาง พ.ศ.2542

3.5.1.3.8 ได้รับรางวัลที่ 1 ประเภทผลิตภัณฑ์จากกล้วย (กล้วยกรอบ) ในงานวันเกษตรแห่งชาติปี 2542 พ.ศ.2543 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5.1.3.9 ได้รับรางวัลที่ 1 ในงานประกวดผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเกษตร (กล้วยตาก) ในงานวันเกษตรแห่งชาติปี 2542 พ.ศ.2543 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5.1.3.10 ได้รับรางวัลที่ 3 ในการประกวดผลิตภัณฑ์แปรรูปจากกล้วย (เมี่ยงกล้วย) ในงานมหกรรมเกษตร 2000 ณ ศูนย์แสดงสินค้านานาชาติอิมแพค เมืองทองธานี อำเภอ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พ.ศ.2543

3.5.1.3.11 ได้รับรางวัลที่ 2 การประกวดกล้วยไทยประเภทผลิตภัณฑ์จากกล้วย (ประเภทอาหาร) กล้วยตาก ในงานการประชุมสัมมนากล้วยนานาชาติ ครั้งที่ 1 ศูนย์สิริกิติ์ กรุงเทพฯ พ.ศ.2543

3.5.1.4 ด้านผลิตภัณฑ์ในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรแปรรูปและผลิต

3.5.1.4.1 ผลิตภัณฑ์จากกล้วย มี 8 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ กล้วยตาก (กล้วยตากอบน้ำผึ้ง) กล้วยฉาบ กล้วยกรอบ กล้วยทิพรส กล้วยกรอบเค็ม กล้วยอบเนย กล้วยกวน และเมี่ยงกล้วย

3.5.1.4.2 ผลิตภัณฑ์จากพืชผักสวนครัวและผลไม้ตามฤดูกาล มี 8 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ ฟรุ้งหิย มะละกอ มะดันหิย มะม่วงหิย มะกรูดหิย มะเขือเทศ ตำลึงหิย และผักแพงเชื่อมแห้ง

3.5.1.4.3 ผลิตภัณฑ์ประเภทน้ำพริก มี 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ น้ำพริกเผา น้ำพริกกล้วย และ น้ำพริกแกงเผ็ด

3.5.1.4.4 ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ มี 3 ผลิตภัณฑ์ ได้แก่ แชมพูสมุนไพร (ผสมมะกรูดว่านหางจระเข้) ครีมนวดผมดอกอัญชัน และ น้ำยาล้างจาน

3.5.1.5 ด้านอาหารพื้นบ้าน

ลำปาง อุดมรัตน์ อยู่บ้านเลขที่ 125 หมู่ที่ 7 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านการประกอบอาหารพื้นบ้านหลายประเภท ดังนี้

3.5.1.5.1 แกงป่าไก่ มีเครื่องปรุง วิธีทำ และ เคล็ดลับ ดังนี้

3.5.1.5.1.1 เครื่องปรุง ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ ไก่ 1 กิโลกรัม ข่าซอย 1 ซ่อนโต๊ะ ตะไคร้ซอย 1 ซ่อนโต๊ะ พริกไทยอ่อน 50 กรัม พริกชี้ฟ้าหูด 20 เม็ด ผิวมะกรูด 1 ซ่อนชา กระชายซอย 100 กรัม พริกไทยดำ 1 ซ่อนชา เกลือ 1 ซ่อนชา พริกชี้ฟ้า 10 เม็ด กะปิ 1 ซ่อนชา พริกป่น 2 ซ่อนชา ใบมะกรูด 6 ใบ ใบกะเพรา 100 กรัม น้ำปลาดี 1 ถ้วยตวง น้ำมันพืช 1 ถ้วยตวง กระเทียม 100 กรัม

3.5.1.5.1.2 วิธีทำ นำข่า ตะไคร้ พริกชี้ฟ้า ผิวมะกรูด พริกไทยดำ พริกชี้ฟ้า เกลือป่น กะปิ พริกป่น กระเทียม ตำให้ละเอียด พักไว้ นำไก่ไปล้างให้สะอาด หั่น

แล้วรวนให้สุก นำกระทะตั้งไฟใส่น้ำมันพืช และพริกแกงที่ตำแล้วผัดพอสุกปรุงรสด้วยน้ำตาลปีบ น้ำปลา แล้วใส่ไก่รวน พอเดือดได้ที่ใส่มะเขืออ่อน พริกชี้ฟ้าหั่นและพริกไทยอ่อน

3.5.1.5.1.3 เคล็ดลับในการปรุงอาหาร ลำปาง อุคมรัตน์ บอกว่า เครื่องปรุงที่ใช้จะใช้ของสดใหม่และหาได้ในท้องถิ่น แกงป่าไก่ของลำปาง อุคมรัตน์ ได้รับรางวัลชนะเลิศอาหารไทยระดับชาติ ครั้งที่ 1 มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

3.5.1.5.2 แกงเขียวหวานไก่ มีเครื่องปรุง วิธีทำ และ เคล็ดลับ ดังนี้

3.5.1.5.2.1 เครื่องปรุง ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ ไก่ 1 กิโลกรัม กะทิ 1 กิโลกรัม พริกไทยดำ 1 ซ่อนโต๊ะ กระเทียม 200 กรัม พริกเขียวสด 500 กรัม พริกแดงสด 200 กรัม ผิวมะกรูด 50 กรัม ใบผักชี 300 กรัม ข่า 200 กรัม กะปิ 2 ซ่อนโต๊ะ ตะไคร้ซอย 3 ซ่อนโต๊ะ รากผักชี 200 กรัม ใบมะกรูด 20 กรัม น้ำตาลปีบ 3 ซ่อนโต๊ะ มะเขือ 300 กรัม ใบโหระพา 100 กรัม กระชาย 50 กรัม

3.5.1.5.2.2 วิธีทำ นำกะทิไปเคี่ยวใช้ไฟอ่อน ๆ ให้ขึ้นมัน พอกะทิขึ้นมันใส่ไก่ลงไปรวนกับน้ำปลา 2 ซ่อนโต๊ะ เมื่อสุกยกลง นำกะทิที่รวนไก่ใส่ลงประมาณ 4 ซ่อนโต๊ะ ลงผัดกับเครื่องแกง ถ้าน้ำแห้งให้เติมน้ำที่รวนไก่ไปเพื่อไม่ให้เครื่องแกงแตกมัน นำเครื่องแกงที่ผัดใส่ลงในหม้อใช้ไฟแรง เติมน้ำปลา 4 ซ่อนโต๊ะ คะเนยพริกแกงเดือดใส่น้ำตาลปีบ คนจนน้ำตาลละลาย แล้วใส่มะเขือ คนไปเรื่อย ๆ ใส่กระชาย 1 ถ้วยเล็ก ใบมะกรูดฉีก พริกเขียว พริกแดงหั่นเฉียง ตามด้วยหัวกะทิคนให้เข้ากัน ใส่ใบโหระพา แกงเขียวหวานไก่ของร้านทรงสเปนได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดอาหารในรายการเมนูตำรับโลก

3.5.1.5.3 ห่อหมกปลาทราย มีเครื่องปรุง วิธีทำ และ เคล็ดลับ ดังนี้

3.5.1.5.3.1 เครื่องปรุง ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ ปลาทราย 3 กิโลกรัม กะทิ 2 กิโลกรัม กะปิ 1 ซ่อนโต๊ะ พริกป่น 1 ถ้วยเล็ก หัวหอม 200 กรัม พริกไทยดำ 1 ซ่อนโต๊ะ กระเทียม 200 กรัม ข่า 200 กรัม ตะไคร้ซอย 3 ซ่อนโต๊ะ ใบมะกรูดหั่นฝอย 20 กรัม กระชาย 500 กรัม แป้งข้าวเจ้า 1 ถ้วยตวง ไข่ไก่ 10 ฟอง

3.5.1.5.3.2 วิธีทำ ตัดใบตองเป็นรูปสี่เหลี่ยมเพื่อทำกระทงตำเครื่องแกงทุกอย่างให้เข้ากัน คั้นกะทิแล้วพักไว้ เทกะทิใส่เครื่องแกงที่ละเอียดคนให้เข้ากัน ปั่นปลาทรายเป็นก้อนใส่ลงในน้ำกะทิ ใส่น้ำตาลทราย 2 ซ่อนโต๊ะ ใส่ไข่ไก่ 10 ฟอง ลงในเครื่องแกงคนให้เข้ากัน พักไว้ นำกะหล่ำปลีไปนึ่งแล้วใส่กระทงตามด้วยใบโหระพา ตักเครื่องแกงที่ผสมแล้วลงไปนึ่งในกระทงนำไปนึ่งในน้ำเดือด 5 นาที ยกกลงใส่น้ำกะทิที่เกี่ยวกับแป้งข้าวเจ้า ใบมะกรูดหั่นฝอย พริกชี้ฟ้าแดง หั่นเป็นเส้น นำห่อหมกไปนึ่งอีกครั้ง ประมาณ 2 – 3 นาที ยกลง

3.5.1.5.4 ขนมจีนน้ำพริก มีเครื่องปรุง วิธีทำ และ เคล็ดลับ ดังนี้

3.5.1.5.4.1 เครื่องปรุง ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ มะพร้าวชูด 500 กรัม ถั่วลิสง 1 กิโลกรัม ถั่วเขียวซีก 1 กิโลกรัม น้ำกะทิ 2 กิโลกรัม พริกขี้หนูแห้ง 100 กรัม หอมแดงซอย 200 กรัม มะนาว 10 ลูก กุ้งแม่น้ำ 500 กรัม

3.5.1.5.4.2 วิธีทำ นำน้ำกะทิตั้งไฟอ่อน ใส่เกลือ 2 ช้อนโต๊ะ ใส่น้ำมะขาม ใส่น้ำตาลปี๊บเคี้ยวจนละลายแล้วทิ้งไว้ให้เย็น นำกุ้งที่ปอกเปลือกแล้วไปต้ม ใส่เกลือ ½ ช้อนโต๊ะ นำไปตำกับมะพร้าวชูดคั่วให้ละเอียด นำถั่วซีกไปบดให้ละเอียดพร้อมกับบดถั่วลิสงคั่วแบบหยาบ ๆ แล้วละลายในกะทิ ซอยหอม กระเทียมแล้วทอดแบ่งเป็น 2 ส่วน ต้มให้ละเอียด 1 ส่วน นำลงไปละลายในน้ำกะทิพร้อมมะพร้าว กุ้ง ถั่วลิสง แล้วโรยหน้าด้วยหอม กับกระเทียมเจียว ขนมจีนน้ำพริกได้รับรางวัลชนะเลิศในงานวันเกษตร

3.5.1.5.5 หมี่กรอบ มีเครื่องปรุง วิธีทำ และ เคล็ดลับ ดังนี้

3.5.1.5.5.1 เครื่องปรุง ประกอบด้วยส่วนประกอบสำคัญ ได้แก่ น้ำตาลปี๊บ 800 กรัม น้ำมันพืช 2 กิโลกรัม หอมแดงซอย 200 กรัม กระเทียมคอง 100 กรัม กระเทียมหั่นแฉ่น 100 กรัม ซอสมะเขือเทศ 1 ถ้วยเล็ก ผิวมะกรูด 20 กรัม เต้าหู้แห้งแผ่น 100 กรัม เกี้ยวแผ่นซอย 1 ห่อ พริกป่น 1 ช้อนโต๊ะ แปะแซ 3 ช้อนโต๊ะ น้ำมันงา 6 ช้อนโต๊ะ เส้นหมี่ 500 กรัม

3.5.1.5.5.2 วิธีทำ ตั้งน้ำมันให้ร้อน โดยให้ใช้น้ำมันทอดหมี่ให้เยอะหมี่จะได้ฟู นำหมี่ลงทอดให้กรอบและฟู เจียวหอมให้เหลือง ทอดเต้าหู้แผ่น ซอยเกี้ยวแล้วทอดให้เหลืองกรอบ เคี้ยวน้ำตาล น้ำกระเทียมคอง แปะแซ ใส่น้ำมันงาลงไป 3 ช้อนโต๊ะ ใส่ซอสมะเขือเทศ เติมพริกป่น เคี้ยวจนเหนียวได้ที่ ใสเส้นหมี่ลงไปคลุกเคล้าให้เข้ากัน โรยหอม กระเทียมเจียว และแผ่นเกี้ยวทอด หมี่กรอบ ได้รับรางวัลชนะเลิศการประกวดอาหารเมนูตำรับโลก

3.5.1.6 ด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร

การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจากวัตถุดิบที่ได้มาจากสมาชิกและชุมชนที่อยู่ใกล้เคียง วัตถุดิบที่จัดทำเน้นผลผลิตทางการเกษตรที่มีในท้องถิ่น และที่มีตามฤดูกาล ซึ่งผลจากการแปรรูป สมาชิกและเกษตรกรจะได้ราคาผลผลิตมากขึ้น เพราะทางกลุ่มแม่บ้านจะซื้อให้ราคาสูงกว่าตลาด และมีปริมาณที่จะใช้เพิ่มมากขึ้น ทำให้สมาชิกมีกำลังการผลิตมากขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มแม่บ้านแปรรูปแล้วจะจำหน่ายที่กลุ่มเป็นส่วนใหญ่ เพราะทางกลุ่มขาดความรู้ในเรื่องการตลาด ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มแม่บ้านตำบลไทรน้อยทำการแปรรูป ได้แก่ การทำกล้วยฉาบ

3.5.1.6.1 การทำกล้วยฉาบ มีอุปกรณ์ วัสดุและเครื่องปรุง และ วิธีทำ ดังนี้

3.5.1.6.1.1 อุปกรณ์ ประกอบด้วย เครื่องใช้ ตะแกรงไม้ไผ่ กะละมัง หม้อ มีดเขียง อุปกรณ์สำหรับตาก (คู่อบพลังแสงอาทิตย์) ถุงพลาสติก ไม้สำหรับทุบกล้วยให้แบน มีด กล่องบรรจุ และ เครื่องมือทำความสะอาด

3.5.1.6.1.2 วัสดุและเครื่องปรุง ได้แก่ น้ำมันพืชสำหรับทอด 2 กิโลกรัม น้ำตาลทราย 200 กรัม น้ำสะอาด 200 กรัม กล้วยทอดแล้ว 1 กิโลกรัม และ เกลือป่น 1 ช้อนชา

3.5.1.6.1.3 วิธีทำ ผสมน้ำเกลือในอัตราส่วน ปอกเปลือกกล้วยน้ำว้าที่เตรียมไว้โดยใช้มีดตัดหัว-ท้าย และลอกเปลือกออกหั่นกล้วยตามยาวหรือตามขวางให้มีขนาดหนาหรือบางเท่ากัน แล้วนำไปทอดในน้ำมันร้อนจัดจนเหลืองกรอบแล้วพักไว้ จากนั้นเคี้ยวส่วนผสมของน้ำตาล เกลือ น้ำพอบเป็นยางมะตูมแล้วนำไปคลุกเคล้ากับกล้วยที่ทอดแล้วจนทั่ว ปล่อยให้ทิ้งไว้ให้เย็นเพื่อให้น้ำตาลจับที่ชิ้นกล้วยนั้นๆ นำไปเก็บไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดสนิท และบรรจุใส่ถุงพลาสติกหรือกล่องเพื่อรอการจำหน่ายต่อไป

3.5.1.6.1.4 ข้อเสนอแนะ กล้วยที่จะใช้เป็นกล้วยน้ำว้า หรือกล้วยหักมุก ควรเลือกกล้วยที่แก่จัดจะทำให้รสอร่อย

3.5.1.6.2 การทำกล้วยกรอบ

3.5.1.6.2.1 อุปกรณ์ ประกอบด้วย เครื่องใช้ มีไม้แหลม ตะแกรง ไม้ไผ่ กะละมัง หม้อ กระทะ ตะแกรงลวดตัดของทอด มีด เขียง ภาชนะบรรจุหรือเก็บ

3.5.1.6.2.2 วัสดุและเครื่องปรุง ได้แก่ น้ำมันพืชสำหรับทอด 2 กิโลกรัม น้ำตาลทราย 200 กรัม โอวัลติน 3 ช้อนโต๊ะ น้ำสะอาด 200 กรัม กล้วยทอดแล้ว 1 กิโลกรัม และ เกลือป่น 1 ช้อนชา

3.5.1.6.2.3 วิธีทำ ปอกเปลือกกล้วยหั่นตามขวางให้หนาเสมอกันแล้วทอดในน้ำมันร้อนจัดพอสุกไม่ต้องให้เหลืองกรอบ ทิ้งไว้ให้เย็น นำน้ำตาลทราย น้ำสะอาด และ เกลือป่นมาเคี้ยวเข้าด้วยกัน แล้วเติมโอวัลตินคนให้เข้ากันทิ้งไว้จนเย็น แล้วนำไปคลุกเคล้ากับกล้วยที่ทอดแล้วหมักทิ้งไว้ 2-3 ชั่วโมง นำกล้วยที่หมักแล้วลงทอดในน้ำมันที่ไฟร้อนปานกลาง ตักลงใส่บนตะแกรงที่ใช้ไม้แหลมเขี่ยไม่ให้ติดกัน เมื่อเย็นแล้วเก็บใส่ภาชนะที่มีฝาปิดมิดชิดหรือบรรจุใส่ถุงปิดผนึกให้แน่น

3.5.1.6.2.4 ข้อเสนอแนะ อาจใช้ กาแฟ โกโก้ หรือ ไม้โล แทนโอวัลตินได้

3.5.1.6.3 การทำกล้วยทิพย์

3.5.1.6.3.1 อุปกรณ์ ประกอบด้วย กะละมัง หม้อ อุปกรณ์สำหรับตากหรืออบให้แห้ง ตะแกรงลวด มีด เขียง ภาชนะบรรจุหรือเก็บ

3.5.1.6.3.2 วัสดุและเครื่องปรุง ได้แก่ น้ำมันพืช 2 กิโลกรัม น้ำตาลทราย 200 กรัม กล้วยน้ำว้าดิบทอดแล้ว 1 กิโลกรัม งาคั่วแล้ว 3 ซ้อนโต๊ะ กุ้งแห้งป่น 3 ซ้อนโต๊ะ น้ำพริกเผา 1 ซ้อนโต๊ะ ถั่วลิสงคั่วแล้ว 100 กรัม น้ำตาลทราย 200 กรัม น้ำสะอาด 200 กรัม เกลือป่น 1 ซ้อนชา

3.5.1.6.3.3 วิธีทำ ปอกเปลือกกล้วยแล้วตัดครึ่งหันตามยาว (ซอยเป็นเส้นๆ) ทอดด้วยไฟร้อนปานกลางจนกล้วยเหลืองกรอบแล้วพักไว้ จากนั้นเคี้ยวส่วนผสมคือน้ำตาลทราย น้ำ และเกลือให้เหนียวเป็นยางมะตอย นำกล้วยลงไปคลุกในกระทะ เติมส่วนผสมต่างๆ ที่เหลือคลุกเคล้าให้เข้ากันด้วยไฟอ่อนๆ นำไปผึ่งแดด หรือนำไปเข้าตู้อบประมาณ 15 นาทีด้วยไฟอ่อน เก็บในภาชนะที่ปิดสนิทไม่ให้ถูกอากาศ

3.5.1.6.4 การทำกล้วยกรอบเค็ม

3.5.1.6.4.1 อุปกรณ์ ประกอบด้วย กะละมัง หม้อ กระทะ ตะแกรงลวด ครก มีด เขียง ภาชนะสำหรับบรรจุหรือเก็บ

3.5.1.6.4.2 วัสดุและเครื่องปรุง ได้แก่ น้ำมันพืช 2 กิโลกรัม น้ำตาลทราย 200 กรัม กล้วยน้ำว้าดิบทอดแล้ว 1 กิโลกรัม เกลือป่น 2 ซ้อนชา พริกไทยป่น 2 ซ้อนโต๊ะ น้ำตาลทราย 200 กรัม น้ำสะอาด 200 กรัม

3.5.1.6.4.3 วิธีทำ ปอกเปลือกกล้วยแล้วตัดครึ่งหันตามยาวเป็นเส้น ๆ ทอดด้วยไฟปานกลางจนกล้วยเหลืองกรอบแล้วพักไว้ นำพริกไทย เกลือ กระเทียม รากผักชี โขลกละเอียดแล้วผัดด้วยน้ำมันจนหอม เติมน้ำน้ำตาลทราย เคี้ยวจนเหนียว นำกล้วยลงไปคลุกเคล้ากับส่วนผสมในกระทะด้วยไฟอ่อน แล้วนำไปผึ่งแดด หรือเข้าอบด้วยไฟอ่อน ประมาณ 15 นาที และเก็บในภาชนะที่มีฝาปิดสนิท

3.5.1.7 ผลผลิตทางการเกษตรแปรรูป

ไม้กวาดดอกอ้อ ไม้กวาดดอกอ้อเป็นงานหัตถกรรมที่นภา จริตการ ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นผู้มีความสามารถในการทำไม้กวาดดอกอ้อ นภา จริตการ ได้ให้ข้อมูลไว้ว่า ต้นอ้อเป็นวัชพืชชนิดหนึ่ง มีลักษณะคล้ายต้นบง ขึ้นและแตกหน่อเป็นกอกำจัดยาก มักขึ้นริมน้ำ ชอบที่ชื้นแฉะ จะออกดอกประมาณเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน เมื่อดอกเริ่มบานก็เก็บมาตากแดดให้แห้งประมาณ 3 แดด แล้วนำมาแยกกลุ่ม ทำเป็นไม้กวาดดอกอ้อ มีความคงทน

สวยงาม อ่อนนุ่ม และใช้ได้นาน มีแนวการอนุรักษ์สืบสานหัตถกรรมท้องถิ่น นภา จริตการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้ถ่ายทอดให้บุตรหลานได้เรียนรู้จนสามารถหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวได้

3.5.2 ด้านประเพณี

การเทศน์มหาชาติของตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล ประวัติความเป็นมาของเทศน์มหาชาติที่จัดขึ้นที่ตำบลไทรน้อยอำเภอบางบาล เมื่อพระภิกษุสุกรี วิจิตตสาโร พระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ที่วัดท่าสุทธาวาสได้ให้ข้อมูลว่า พุทธศาสนิกชนเรียกการเทศนาเรื่องพระมหาเวสสันดรชาดกว่า เทศน์มหาชาติ หมายถึง พระชาติอันยิ่งใหญ่ ซึ่งเป็นชาติสุดท้ายที่พระองค์ทรงสร้างบารมีก่อนจะประสูติเป็นพระสัทธตตะและตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าในชาติต่อมากของเดิมแต่งไว้เป็นภาษาบาลี ประกอบด้วยคาถาล้วนมีจำนวนพันคาถาเรียกว่า เทศน์คาถาพัน ต่อมากวีหลายท่านได้แต่งเป็นภาษาไทย แบ่งเป็นตอนหรือกัณฑ์มี 13 กัณฑ์ นับตั้งแต่กัณฑ์ที่ 1-13

แนวปฏิบัติในการอนุรักษ์สืบสานประเพณีท้องถิ่นตำบลไทรน้อย ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 เป็นวันออกพรรษา แรม 1 ค่ำ เดือน 12 จัดให้มีการเทศน์มหาชาติให้เสร็จใน 2 วัน โดยทางวัดเตรียมจัดตกแต่งศาลาการเปรียญ และธรรมาสน์สำหรับพระเทศน์ จำลองให้คล้ายป่าเขาวงกตปักต้นกล้วย ต้นอ้อย ปักฉัตร (ธง) เล็ก ใหญ่ เท่าจำนวนคาถาพัน ดิฉภาพจิตรกรรมเรื่องมหาเวสสันดรชาดก ตั้งชันน้ำมันต์ใบใหญ่ มีปี่พาทย์ประโคมเพลงประจำกัณฑ์ เช่น กัณฑ์ทศพร เพลงสาธุการ

3.5.3 ด้านดนตรีไทย

3.5.3.1 วงปี่พาทย์ คณะวินัยไทรน้อยของสังเวียน สุจิตลักษณ์ อายุ 60 ปี อยู่บ้านเลขที่ 3/1 หมู่ 10 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล โทรศัพท์ 0-3572-6061 ตามประวัติกล่าวว่า สังเวียน สุจิตลักษณ์ ได้สืบทอดด้านดนตรีไทยมาจากบรรพบุรุษ ตั้งแต่ พ.ศ.2496 ได้รับการฝึกฝนจนมีความชำนาญ และเปิดสอนปี่พาทย์ให้กับเยาวชน รับจ้างบรรเลงตามงานพิธีต่าง ๆ เป็นผู้มีชื่อเสียงทางด้านดนตรีจนได้รับเกียรติให้เป็นครูผู้สอนพิเศษตามโรงเรียนต่าง ๆ ปัจจุบันสอนดนตรีไทยให้กับโรงเรียนวัดช่างเหล็ก อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นอกจากนี้มีความรู้ความสามารถทางด้านดนตรีไทยแล้ว สังเวียน สุจิตลักษณ์ ยังมีความรู้ทางการแพทย์แผนโบราณ มีวิชาชีพด้านการประกอบโรคศิลปะแผนโบราณ ได้รับใบประกอบโรคศิลปะของกระทรวงสาธารณสุข

3.5.3.2 วงปี่พาทย์ คณะศรีมิชชัย ของ ชะลอ สุจิตลักษณ์ บ้านเลขที่ 23 หมู่ 9 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โทร. 0-3530-7380 / 0-3530-7374 มีผู้สืบทอดคือ บุญลือ สุจิตลักษณ์ ปัจจุบัน ชะลอ สุจิตลักษณ์ เปิดศูนย์ดนตรี เพื่อสอนดนตรีไทยให้กับเยาวชนในตำบลไทรน้อย มีผู้สนใจมาเรียนที่ศูนย์ จำนวน 13 คน จะถ่ายทอดวิชาความรู้ให้โดยไม่คิดค่าตอบแทนใด ๆ มีความภาคภูมิใจที่ได้ถ่ายทอดวิชาดนตรีไทยให้เยาวชนได้เรียนรู้ และรักษาไว้ให้

ตะวันตกติดที่ดินของประชาชน เสนาสนะ อุโบสถกว้าง 6 เมตร ยาว 14 เมตร สร้าง พ.ศ.2500 ศาลาการเปรียญกว้าง 16 เมตร ยาว 20 เมตร สร้าง พ.ศ.2496 หอสวดมนต์ กว้าง 8 เมตร ยาว 12 เมตร สร้าง พ.ศ. 2511 และกุฏิสงฆ์ จำนวน 7 หลัง ปุชนิยวัตถุสำคัญ คือพระประธานในโบสถ์

3.5.4.4 วัดท่าสุทธาวาส ตั้งอยู่หมู่ที่ 9 ตำบลไทรน้อย อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา สังกัดคณะสงฆ์มหานิกาย สร้างเมื่อพ.ศ.2315 เดิมเรียกวัดตมิมด มีเนื้อที่ 21 ไร่ 3 งาน 22 ตารางวา สค.1 เลขที่ 20 ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา พ.ศ.2320 เปิดสอนพระปริยัติธรรม พ.ศ.2472 พื้นที่ตั้งวัดเป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีที่ธรณีสงฆ์ จำนวน 7 แปลง เนื้อที่ 69 ไร่ 2 งาน 42 ตารางวา โฉนดเลขที่ 3377, 3517, 4933, 5634 มีอาณาเขต ทิศเหนือติดที่ต่อกับทางสาธารณะ ทิศใต้ติดต่อกับทางกระบือ ทิศตะวันออกติดต่อกับที่ดินนายเขียน และทิศตะวันตกติดต่อกับคลองบางบาล เสนาสนะ อุโบสถกว้าง 10 เมตร ยาว 17 เมตร บูรณะ พ.ศ.2520 ศาลาการเปรียญกว้าง 18.50 เมตร สร้าง พ.ศ.2503 ศาลาตรีมุข กว้าง 8.50 เมตร ยาว 18 เมตร สร้างพ.ศ.2505 ศาลาราย 2 หลัง หอสวดมนต์ กว้าง 6.25 เมตร ยาว 8.25 เมตร สร้างพ.ศ. 2515 กุฏิสงฆ์จำนวน 11 หลังและหอไตรวิหาร ปุชนิยวัตถุที่สำคัญ ได้แก่ พระประธานในโบสถ์ พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร สูงประมาณ 3 ศอก เนื้อทองเหลือง รอยพระพุทธรูปจำลอง กว้าง 1 เมตร ยาว 2 เมตร เนื้อทองเหลือง และเจดีย์หลวงพ่อเต่า

3.5.5 ด้านโบราณวัตถุ

หลวงพ่พุทธรูปศิลานาเวง (วัดปราสาททอง ต.ไทรน้อย) หลวงพ่พุทธรูปศิลานาเวง สันนิษฐานว่าเป็นพระพุทธรูปปฏิมากรรมสมัยทวารวดี ระหว่างศตวรรษที่ 11 – 18 สร้างด้วยหินศิลาแลง สีดำ มีนามแต่โบราณว่า “ศิลานาเวง” ขนาดหน้าตักกว้าง 1.50 เมตร สูง 1.62 เมตร ปางสมาธิ พระหัตถ์ทั้งสองวางซ้อนไว้ที่ตัก พระหัตถ์ขวาทับพระหัตถ์ซ้าย พระเศียรเป็นกระพุ้งออกทางด้านข้าง พระเศษมาลาเป็นต่อมกลมมนทับกัน 3 ชั้น ไพรพระเศษเป็นเม็ดขนาดเล็ก รูปก้นหอย พระนลาฏเว้า พระเนตรปิดลง หลังพระเนตรนูนอุมจนเกือบได้ระดับเดียวกับพระนลาฏ พระขนงยาว พระพักตร์แบนและกว้าง พระโอษฐ์เบะ พระหนุ่ป้าน พระกรรณยาวเลยพระหนุ่เล็กน้อย ครองผ้า ส่วนที่เป็นจีวรเฉียงบางแนบติดกับองค์พระคล้ายผ้าเปียกน้ำ สังฆาฏิปิดพระถันซ้ายยาวถึงพระนาภี พระบาทขวาทับพระบาทซ้ายอย่างหลวม ๆ หลวงพ่พุทธรูปศิลานาเวง ได้คุ้มครองประชาชนทั้งใกล้และไกล ทั้งด้านขจัดปัดเป่าความเดือดร้อนทางด้านน้ำมนต์ของหลวงพ่ ช่วยรักษาความเจ็บป่วย รักษาโรคต่าง ๆ หรือการบนบานให้แคล้วคลาด เมื่อรักษาหายดีแล้วก็มักจะนำทองมาปิดหลวงพ่ มีการจุดพลูแก้บน ปัจจุบันมีการถวายละครควบคู่กับการจุดพลูด้าย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กอบแก้ว ชัยเดชสุริยะ (2546 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการทางการตลาด ด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมของบ้านทุ่งสง จังหวัดกระบี่ ผลการศึกษา พบว่าป่าชุมชน บ้านทุ่งสง มีสิ่งที่น่าสนใจมากมาย ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยสามารถจัดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้ทั้งหมด 7 กิจกรรม ได้แก่ การพักผ่อนกับชาวบ้าน การนวดสมุนไพร การนำเที่ยวในชุมชน พื้นที่ การเกษตร การขี่จักรยานชมธรรมชาติ/ชุมชน การชมเส้นทางสมุนไพร การเดินป่าแบบผจญภัย และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ในท้องถิ่น ประกอบกับนักท่องเที่ยว ทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความพึงพอใจกับการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างมาก ยกเว้นด้านการประชาสัมพันธ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ที่เห็นว่าควรมีการเพิ่มการประชาสัมพันธ์ และจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้มากขึ้น อีกทั้งยังมีความพึงพอใจต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเดินป่าแบบผจญภัย และชมเส้นทางสมุนไพรมากที่สุด โดยในส่วนของความคิดเห็นของผู้นำกลุ่มชุมชนนั้น ต้องการส่งเสริมกิจกรรมชมเส้นทางสมุนไพรมากที่สุด เพราะเห็นว่าชุมชนมีความพร้อม แต่อย่างไรก็ตาม ชุมชนยังต้องการสนับสนุนในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ชุมชน ให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น ในส่วนผลของการศึกษาด้านกลยุทธ์การตลาด การท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ของชุมชนบ้านทุ่งสง โดยใช้ส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 P's นั้น พบว่าควรมีการจัดทำรูปแบบการท่องเที่ยวแบบเป็นแพ็คเกจ ตามความสนใจของนักท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มความน่าสนใจในการเสนอขายสินค้า และสามารถรองรับการท่องเที่ยวได้ตลอดปี รวมถึงการจัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก เพื่อให้ชุมชนบ้านทุ่งสง เป็นที่รู้จักในกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการ โดยเสนอแนะว่าชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์ ให้เป็นที่รู้จัก สำหรับชุมชนบ้านทุ่งสง ควรมีการนำกลยุทธ์การจัดการส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 7 P's ไปประยุกต์ใช้ในชุมชน เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นให้เป็นที่ไปอย่างยั่งยืนในอนาคต

ขวัญสุดา ชันชวิทย์ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารจัดการสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมสองแห่งในเมืองเก่าอยุธยาที่มีผลต่อชุมชนท้องถิ่น กรณีศึกษาการจัดการแบบมูลนิธิกับแบบชุมชนดั้งเดิม ผลการศึกษาค้นคว้าความคิดเห็นชุมชนต่อการจัดการ 2 รูปแบบ พบว่าการจัดการกลุ่มมูลนิธิให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของชุมชนดั้งเดิมในด้านเศรษฐกิจ การจัดการด้านอนุรักษ์ และการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาชุมชน ส่วนการจัดการโดยกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าการจัดการของกลุ่มมูลนิธิในด้านการเข้าร่วมงานประเพณี วัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการพื้นที่ การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ ความเหมาะสมของกิจกรรมในพื้นที่ศึกษา ผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการต่อชุมชน

และผลตอบแทนทางอ้อมจากการจัดการต่อครัวเรือน ส่วนการจัดการในด้านคุณภาพสิ่งแวดล้อม ชุมชนมีความคิดเห็นว่า พื้นที่ของกลุ่มมูลนิธิ มีผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อมมากกว่าพื้นที่ของกลุ่มชุมชนดั้งเดิม ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ ผลการวิจัยสรุปว่า การจัดการของกลุ่มชุมชนดั้งเดิมให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น ที่มีที่อาศัยอยู่โดยรอบพื้นที่ได้มากกว่า เพราะการจัดการเน้นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนการจัดการของกลุ่มมูลนิธิ แม้มีการจัดสรรเงินรายได้เพื่อพัฒนาหน่วยงานต่าง ๆ ในชุมชน ทั้งเป็นการให้ประโยชน์ต่อกลุ่มคนเพียงบางคน หรือเพื่อพื้นที่ของตน

ธงชัย อินทรพันธุ์ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บ้านทรงไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี ตำบลปลายโพงพาง อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า การจัดการท่องเที่ยวรูปแบบนี้เพิ่งเริ่มมีได้ไม่นานนัก ควรดึงประชมชนในท้องถิ่นหรือประสานงานกับหน่วยงานอื่นในท้องถิ่น สำหรับผลการศึกษาในด้านผู้ที่ใช้บริการให้การยอมรับหรือตอบสนองในทางที่ดี ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการท่องเที่ยวที่สำคัญ คือ ความมีมาตรฐานของการบริการในเรื่องอาหาร ที่พักและบุคคล ที่ให้บริการในธุรกิจประเภทนี้ ตลอดจนการช่วยเหลือจากภาครัฐ ในการให้การสนับสนุนเพื่อให้ชุมชนเข้มแข็งขึ้น ในเวลาเดียวกันก็จะได้ปลูกกระแสของการอนุรักษ์ให้เกิดขึ้นในชุมชนต่อไป

นริศรา นงนุช (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสื่อสารในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมอญ เกาะเกร็ด ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการสื่อสารปรากฏขึ้นในการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนมอญ เกาะเกร็ด ประกอบด้วย 4 รูปแบบ ดังนี้

1. การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการ
2. การสื่อสารสองทางที่ไม่เป็นทางการและมีปฏิริยาโต้ตอบมาก
3. การสื่อสารสองทางที่เป็นทางการแต่มีปฏิริยาโต้ตอบน้อย
4. การสื่อสารทางเดียวที่ไม่เป็นทางการ

ในส่วนของผู้นำชุมชนที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญ เกาะเกร็ดนั้นประกอบด้วย ผู้นำที่เป็นทางการ ได้แก่ นายอำเภอ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. หน่วยงานภายนอก และผู้นำที่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ เจ้าอาวาส ผู้อาวุโส เจ้าของกิจการเรือข้ามฟาก โดยกลุ่มผู้นำเหล่านี้ ต่างมีบทบาทร่วมกันในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนมอญ เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี นับตั้งแต่การก่อตั้งการดำเนินการประสานงาน เพื่อการจัดการการท่องเที่ยว รวมไปถึงการกำหนดแผนการจัดการและกฎ ระเบียบ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร การดูแลและบริการนักท่องเที่ยว รวมทั้งการแก้ไขปัญหา

ป๋องศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวต่อการเที่ยวชมบ้านควายไทย พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความพึงพอใจต่อการเที่ยวชมบ้านควายไทยในภาพรวมของทุกปัจจัยหลักอยู่ในระดับพึงพอใจมาก เมื่อพิจารณาแต่ละปัจจัยพบว่า ความพึงพอใจมากเป็นอันดับ 1 ได้แก่การบริการด้านสถานที่ของบ้านควายไทย อันดับ 2 ได้แก่รายการแสดงในแต่ละรายการ อันดับ 3 ได้แก่รูปแบบการแสดงของบ้านควายไทย นักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศมีความพึงพอใจน้อยต่ออัตราค่าบริการต่าง ๆ ของบ้านควายไทย และมีความพึงพอใจน้อยที่สุด ต่อกิจกรรมส่งเสริมการขายของบ้านควายไทย

พัชรพรรณ ภูคาพิน (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ความพร้อมในการพัฒนาพื้นที่รอบป่าสักชลสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ผลการศึกษาพบว่า ในพื้นที่ศึกษา 5 ตำบล มีความพร้อมด้านพื้นที่ต่างกัน ตำบลโลกสูง มีความพร้อมด้านพื้นที่มากกว่าพื้นที่อื่น กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม เป็นแหล่งวัฒนธรรม และมีสินค้าในท้องถิ่นที่น่าสนใจ ตำบลหนองบัว พบว่า พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้ คือ บ้านเขาพระ กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม เข้าถึงได้สะดวกและใกล้กับที่ทำกรเชื่อมมากที่สุด ตำบลวังม่วง พบว่า พื้นที่ที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวได้คือ บ้านท่าฤทธิ์ กล่าวคือ มีทิวทัศน์สวยงาม และมีสินค้าในท้องถิ่นเป็นที่รู้จัก ตำบลมะนาวหวาน มีทิวทัศน์สวยงามมีแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงที่น่าสนใจ และตำบลแก้งกูด มีความพร้อมด้านพื้นที่น้อยที่สุด ด้านความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นของแต่ละหมู่บ้านไม่มีความแตกต่าง กล่าวคือ มีการรับรู้ข่าวสารด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศน้อย การมีส่วนร่วมในท้องถิ่นน้อย มีความคิดเห็นด้านบวกต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจในบางประเด็นของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านนักท่องเที่ยวสนใจไปเที่ยวชมทิวทัศน์บริเวณพื้นที่รอบเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์มากที่สุด และมีบางส่วนที่สนใจกิจกรรม ชีจกรยาน กางเต็นท์พักผ่อน ชมแหล่งวัฒนธรรม และชมสินค้าที่ระลึกของท้องถิ่น

สมา ฌ ระนอง (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนคีรีวง ตำบลกิโลน อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาพบว่า การจัดการด้านการท่องเที่ยวของชุมชนคีรีวงมี 3 ลักษณะ คือ

1. กลุ่มทุน มีหน้าที่ในการจัดหา และระดมทุนเพื่อให้เกิดมีทุนหมุนเวียนในชุมชนมากที่สุด นอกจากนั้นยังเปิดให้สมาชิกกู้ยืมเงินนำไปใช้ในกิจกรรมต่าง ๆ รวมไปถึงการจัดสวัสดิการในส่วนของกรรักษาพยาบาล การศึกษาและการพัฒนาชุมชนด้วย
2. กลุ่มอาชีพ มีหน้าที่ในการส่งเสริมอาชีพให้สมาชิกภายในชุมชนมีอาชีพเสริม นอกจากทำการเกษตรเพียงอย่างเดียว เป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัวและชุมชน กลุ่มอาชีพเองเป็นเสมือนแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งภายในชุมชนด้วย

3. กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ มีหน้าที่หลักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ภายในชุมชนให้มีความอุดมสมบูรณ์ และควบคุมการใช้ทรัพยากรของชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมไปถึงการปลูกจิตสำนึกให้คนภายในชุมชนรู้คุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติ เป็นกลุ่มดูแลเส้นทางท่องเที่ยวของชุมชนที่ริ้วด้วย และกลุ่มตัวอย่างความคาดหวังผลประโยชน์ ที่จะได้รับการจัดการด้านการท่องเที่ยวในเรื่องการทำให้เกิดผลิตภัณฑ์พื้นบ้าน การทำงานเป็นทีม การอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ความรู้สึกรักชุมชนเพิ่มขึ้น เกิดความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ส่วนเรื่อง การมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ ตามลำดับ ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการประชุม มีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติและมีส่วนร่วมในการประเมินผล

สมศักดิ์ แจ่มอุลิตรัตน์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : โอกาสและข้อจำกัดในการพัฒนาศึกษาเฉพาะกรณีเกาะเต่า-นางยวน อำเภอพะงัน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า เกาะเต่า-นางยวน มีศักยภาพสูงสำหรับพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพราะมีความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างมาก โดยเฉพาะทรัพยากรทางทะเล และนักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง ประกอบกับเกาะเต่า-นางยวน มีชุมชนอาศัยอยู่ด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยสนับสนุนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่ในส่วนของทำให้ความรู้ทางด้านสิ่งแวดล้อม ยังอยู่ในระดับต่ำ การนํารายได้จากการท่องเที่ยวมาอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมยังไม่เป็นรูปธรรม และยังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวบนเกาะเต่า-นางยวน รวมทั้งยังขาดการวางแผน และการจัดการที่ชัดเจน เพื่อการรักษาสภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติให้คงสมบูรณ์ตลอดไป

สุภาภรณ์ หาญทอง (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยว จังหวัดพัทลุง ผลการศึกษาพบว่า ศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวมีศักยภาพค่อนข้างต่ำ เนื่องจากขาดหน่วยงานหลักที่จะรับผิดชอบด้านการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัด งบประมาณไม่เพียงพอ ขาดการบริหารจัดการที่ดี

ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญ คือ ปัญหางบประมาณที่ไม่เพียงพอ และมีอยู่จำกัด จำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอกับงาน และขนาดของพื้นที่รับผิดชอบ ปัญหาในเรื่องการประสานงาน และขาดความร่วมมือจากหน่วยงานภายนอก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ ยังไม่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตลอดจนปัญหาคนในพื้นที่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการท่องเที่ยว ทำให้ขาดการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง

ข้อเสนอแนะ ที่ได้จากงานวิจัยนี้ ได้แก่ ควรจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบ และให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวของจังหวัดให้มากกว่านี้ มีการจัดสรรงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์เพิ่ม ควรมีการพัฒนาบุคลากรในด้านการปฏิบัติงาน ให้ความรู้ในด้านการท่องเที่ยว ตลอดจนการเก็บข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้พร้อม และสะดวกในการเรียกใช้ เพื่อการปฏิบัติเพิ่มการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้มากยิ่งขึ้น